

SZEMLE

A BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM KRÓNIKÁJA

*1988–1995**

**A beszámolók csak a múzeum kiadványait tartalmazzák, az egyéni publikációk nélkül*

Ebben az évben elsősorban az a cél vezetett bennünket, hogy a vezetőváltás ne okozzon törést az intézmény munkájában, de ugyanakkor a múzeumi tevékenység összefogottabb, intenzívebb, szakszerűbb legyen, s emellett az öntevékeny kezdeményezés is a korábinál nagyobb teret kapjon. A főigazgató intézkedéseinek meghozatalakor igénybe vette vezetőtársai, ha kellett az osztályvezetői kar véleményét.

Az intézmény vezetésére szinte megoldhatatlan terheket ró a műtárgyraktárak zsúfoltsága (nagyobb részük bérlet), és a műtárgyvédelem legelemibb követelményeinek sem megfelelő paraméterek.

Megkezdődött a múzeum új- és legújabbkori, valamint művészeti gyűjteményeinek leíró-katalógusainak kiadásra való előkészítése. Megindítottuk a BTM egész országra kiterjedő tudományos műhely voltát kifejező, a BTM műhelyeiből és az intézményről magáról tudósító *Pest-Budai Hírmondó* c. sorozatot.

KIÁLLÍTÁSOK

1. BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM – VÁRMÚZEUM

Állandó kiállítások

– A középkori Buda királyi várpalotája.

Időszaki kiállítások

- A város peremén... 1987-ről áthúzódóan január 31-ig.
- Jégszakadás és Duna kiadása. Kiállítás a Pest-Budai árvíz 150. évfordulója alkalmából, közösen a Magyar Vízügyi Múzeummal. 1988 március 11–szeptember 31.
- A 200 éves Lipótváros. Közös kiállítás a Budapesti Városvédő Egyesülettel és a Magyar Munkásmozgalmi Múzeummal. 1988. dec. 9–1989 jan. 29.
- Erdélyi Attila festőművész kiállítása. 1987-ről áthúzódóan 1988 február 22-ig.
- Budapest távlati fejlesztési terve. 1988 március 22–április 24.
- Budapesti hidak. 1988 május 6–június 5.
- Százéves a gramofon. 1988 június 17–október 16.
- Színán a nagy török építőmester. 1988 november 11–november 27.
- Szent István a magyar bélyegkiadásban. 1988 december 9. – 1989-re áthúzódóan.

BTM KISCELLI MÚZEUM

Időszaki kiállítások

- Ecc, pecc újra bejöhetsz. Játéktörténeti kiállítás. 1987-ről áthúzódóan 1988 május 1-ig.
- In memoriam BV. A kiscelli képzőművészeti gyűjtemény kezdeti évtizedei. 1988 április 22-től 1989-re áthúzódóan.
- Kondor Béla és Vilt Tibor művei a Kiscelli Múzeum gyűjteményében. 1988 október 5–október 28.
- Képek Óbuda múltjából. 1988 október 7-től 1989-re áthúzódóan.
- El Kazovszkij festőművész kiállítása. 1988 okt.–1988 nov. 30.
- TEMP-ROM-TÉR kiállítóhelyiség megnyitása 1988 szept. 30.
- Magyar bábtörténet. A Magyar Színházi Intézet Színháztörténeti Múzeumának kiállítása 1988 december 6-tól 1989-re áthúzódóan.

INTÉZMÉNYEN KÍVÜL RENDEZETT KIÁLLÍTÁSOK

- A város peremén. Kamarakiállítás a XIII. ker. Helytörténeti Gyűjteményben.
- Újabb régészeti leletek a XI. kerületből. Kiállítás a Pesterzsébeti Múzeumban – Kincsleletek az Ozorai Várkastélyból. Kiállítás a simontornyai várban.

KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS MÚZEUMPEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG

Múzeumpedagógia:

- A több mint 200 tanulócsoporthoz számára rendezett foglalkoztatás keretében múzeumi órák az általános iskola V–VIII. és a középiskolák II. osztályai számára. Külön foglalkozások a Vakok Általános Iskolájának.
- Októberben múzeumpedagógiai nap.
- A Budapesti Városszépítő Egyesület közreműködésével középiskolai nyári tábor megrendezése.

Közművelődési rendezvények:

- Várzene
- Koncertek a Kiscelli Múzeumban.
- TKM klub 1988 októberétől a BTM baráti körként működik.
- Az aquincumi szökőkút-rekonstrukcióhoz kapcsolódó rendezvény.
- Florália ünnepség (Aquincum).

A tömegkommunikációs eszközök több mint 150 alkalommal foglalkoztak a múzeummal.

GYARAPODÁS ÉS NYILVÁNTARTÁS

1. GYARAPODÁS

ÚJ- ÉS LEGÚJABB KORI OSZTÁLY

Óbuda-Újpek revitalizációjának dokumentálása, a hagyományos muzeológiai módszerek mellett video alkalmazásával. A főváros életmód szemléletű néprajzi kutatásának programja, kidolgozta Létay Miklós.

KÉPZŐMŰVÉSZETI OSZTÁLY

Ez évtől nyílt mód arra, hogy részesüljünk a Művelődési Minisztérium vásárlásaiból. Kiemelkedő jelentőségű szerzemény: Lakner László grafikái, Paizs László: Angyali üdvözlés c. festménye.

RÉGÉSZETI ADATTÁR

Az adattár munkatársai befejezték az intézménytörténeti mutató kartonrendszerének felállítását. Eljártak a Várnegyed régészeti emlékeinek védetté nyilvánításában.

KÖNYVTÁR

A munkavégzéshez szükséges anyagi keretet ez évben 100 000 Ft-tal megemeltük. A könyvvásárlás mellett folyamatosan zajlott a bel- és külföldi könyvcseré, 147 külföldi és 77 hazai partnerrel. Befejeződött az archív könyvek revíziója. 1988-ban a könyvtár állománya 1097 művel gyarapodott. A teljes állomány 1988 december 31-én 42363 tétel.

2. NYILVÁNTARTÁS, RAKTÁROZÁS

Az év folyamán 4033 műtárgy került leltározásra. A régészeti és a középkori osztályon megtörtént a leltározatlan anyagok felmérése. A teljes bejelentett gyűjtemény 1988 december 31-én: 401163 db.

A Petőfi Irodalmi Múzeum rekonstrukciójával összefüggésben a Károlyi Palotában történt raktárrendezés. Teljes átrendezésre került a paleolitikus gyűjtemény. A szigetszentmiklósi őskori temető leletanyagát átadtuk a Ráckevei Múzeumnak. A középkori kőtár felmérése során megállapítottuk, hogy itt 15 500 kötőredék található, felerészben leltározatlanul. A tárgyak 13 tárolóhelyen találhatók, melyek közül 6 raktárban a minimális védelem sem biztosított. Nem rendezett az aquincumi és az újkori kőtárak helyzete. A Múzeum vezetése számára megoldhatatlan feladat volt a műtárgyvédelem elemi követelményeinek megteremtése. Jelen körülmények közepette az egyetlen eredmény az üzemeltetés biztosítása volt.

RAJZ- ÉS FOTÓMŰHELY

A rendszeres szolgáltatások mellett 3260 db. negatív került bejelentőzásra

MŰTÁRGYVÉDELEM, RESTAURÁLÁS

A restauráló műhelyek megtisztítottak 9029 tárgyat; konzerváltak 8855 tárgyat; restauráltak 8951 tárgyat. Kiemelendő Bencsik László munkája, az aquincumi orgona 298 db. bronz sípjának teljes restaurálása, amelyekről 506 db másolat készült.

RÉGÉSZET, ÁSATÁSOK

RÉGÉSZETI OSZTÁLYOK

Építési beruházásokkal kapcsolatos ásatások:

- II. ker., Mocsáros dűlő: Újkőkori, kora bronzkori, korai vaskori, és La Tene kori leletek, római kori villa és gazdaság.
 - Az M0-ás autópálya csepeli és soroksári szakaszának feltárása: A korai bronzkori Harangedény–Csepel csoport jelentős telepének számos objektuma és egy IV. századi szarmata település.
 - A gellérthegyi oppidum: a déli erődfal eddig ismeretlen vonulata.
 - II. ker., Kórház u. 6–12: Ásatás a II.–III. számú légió tábor kaszárnyaépületei között.
 - III. ker., Timár u.: Ásatás a csillaghegyi késő római villában, a polgárváros és az ala táborban.
 - Óbuda-Újlak: Az aquincumi territórium újabb épületmaradványai és késő római temető sírjainak feltárása.
- A munkálatokat vezették, ill. a résztvevők: Kaliczné Schreiber Rózsa, Endrődi Anna, Pető Mária, Szirmai Krisztina, Vadász Éva, Virág Zsuzsa, Máriy Erzsébet, Madarassy Orsolya, Németh Margit, Kocsis László, Debitzky Katalin.

Leletmentések:

Budafok; Rózsahegy; Pesthidegkút; III. ker., Bécsi út 100; XXII. ker., Park u. 21.; XVI. ker., Sashalom, Zalavári u. A leletmentéseket végezték: Virág Zsuzsa, Vadász Éva, Topál Judit, Szirmai Krisztina, Nagy Margit.

Ásatások a főváros területén kívül:

Topál Judit részt vett a szentendrei skanzen területén fekvő római villa feltárásában és helyreállításában.

KÖZÉPKORI OSZTÁLY

Építési beruházásokkal kapcsolatos ásatások:

- XXI. ker., Csepel–Vízművek; III. ker., Árpád fejedelem útja; III. ker., Lajos u., Timár u. és Újlak. E területeken nem került elő középkori szempontból jelentős lelet.
- A Budai Várnegyed: A Hadtörténelmi Intézet és Múzeum udvarán egy középkori telek hozzáférhető részének teljes feltárása a hozzá kapcsolódó XIII. századi városfallal együtt; a Szent György tér déli részén és a volt Hadügyminisztérium udvarán előzetes régészeti kutatás zajlott le. Folytatódott az egykori Pálos főkolostor és a kánai bencés kolostor feltárása, és az ún. Csikós udvar ásatása.

A munkálatokat vezették, ill. a résztvevők: Melis katalin, Altmann Júlia, Bencze Zoltán, Magyar Károly, Feld István, Gyürky Katalin, Gyuritza Anna, Hanny Erzsébet, Végh András, Pölös Andrea.

Leletmentések: XVI. Árpádföld; Timár u. árpádkori lelőhelyen 72 sír; A pesti városfal különböző szakaszain, a XIII. ker. Dráva u.-ban, a Margitszigeten, és a XVI. ker. Batsányi u.-ban. A munkálatokat Melis Katalin végezte.

Ásatások a főváros területén kívül:

- Négyszállás, jász lelőhely. A munkálatokat végezte Selmeczi László.
- Az ozorai várkastély feltárása. A munkálatokat Feld István végezte.
- Benevár és az onódi vár feltárásánál Feld István konzulensként működött közre.

TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉG

A Pest-Budai Hírmondó sorozat megindítása.

OTKA PROGRAMOK

- Oszmán–török régészeti emlékek corpora. Gerő Győző vezetésével az anyaggyűjtés kezdete.
- Lapidarium Hungaricum. Résztvevők: Nagy Emese, Tóth Attila, Feld István.

KONFERENCIÁKON VALÓ RÉSZVÉTEL

külföldön: Szirmai Krisztina, Topál Judit, G. Csánk Vera, H. Gyürky Katalin, Magyar Károly, Feld István, Szabó Klára. hazain: Pető Mária, Altmann Júlia, Bertalan Vilmosné, Nagy Emese, Fenyvesi László, Selmeczi László.

PUBLIKÁCIÓK

Tanulmányok Budapest Múltjából, XXIII. köt.

KÓSZEGI Frigyes: A Dunántúl története a késő bronzkorban. A BTM műhelyéből, I.

K. VÉGH Katalin: A Budapesti Történeti Múzeum első fél évszázada, 1887–1938, In: Pest-Budai Hírmondó I.

KUMOROVITZ L. Bernát: Budapest történetének okleveles emlékei. III. köt. 1382–439. Mutató.

ÖRDÖG Ferenc: Útmutató Budapest földrajzi neveinek gyűjtéséhez. I. A szóbeli és írásbeli (hivatalos, kataszter) nevek.

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

- Tudományos ülészek rendezése a Római magyar Akadémián az Aquincummal összefüggő régészeti kutatásokról, kamarakiállításal összekötve. Előadók: Kőszegi Frigyes, Pető Mária, Póczy Klára.
- Das römische Budapest. Kiállítás a Graz melletti Plankenwarthban, 1988 május–október.

IGAZGATÁS, SZEMÉLYZET, GAZDASÁGI MUNKA

1988-ban a múzeum új főigazgató, dr. Selmeczi László irányításával folytatta működését. Székely György az ekkor megalakított Tudományos Tanács elnökeként segítette tovább az intézmény munkáját. Nyugállományba vonult Bánkúti Imre, általános főigazgatóhelyettes, az ő helyét Kőszegi Frigyes vette át. Súlyos veszteség volt Gerelyes Ede tudományos szaktanácsadó váratlan halála, aki 1987-ben vonult nyugállományba mint tudományos titkár. Utóda Havassy Péter lett, aki korábban a Heves megyei Múzeumok Igazgatóságán töltötte be ezt a posztot. Felügyeleti hatóságunkhoz távozott Lengyel János a Biztonsági Osztály vezetője, Herke György került a posztjára. A Középkori Osztály mb. vezetője Melis Katalin lemondott, ugyanebben a minőségben Feld István követte, mb. helyettese Bencze Zoltán lett. Az Adattárban kinevezést kapott Szabó Klára, Litváné Gál Éva nyugdíjba vonult. A főigazgatói szaktanácsadók közül Kubinyi András professzor segítsége volt rendkívül hasznos.

A GAZDÁLKODÁS FŐ MUTATÓI

1988. évi módosított előirányzat	6 6636 eFt
költségvetésen kívüli forrásból	7394 eFt
költségvetésből	5 9242 eFt

1989

A múzeum strukturális átépítésének munkája – melyet az előző évben kezdtünk el, – tovább folyt, teljes mértékben önerőből. Megszerveztük az intézmény 6 fős kiállításrendező osztályát. Május 15-re elkészültek az Aquincumi Múzeum új munkaszobái és az önálló Ókortörténeti Osztály ott kezdhette meg újbóli működését.

A Tudományos Tanács rendben megtartotta évi két ülését. Ugyancsak két alkalommal szerveztünk ún. intézeti napot (MT munkaértekezletet).

KIÁLLÍTÁSOK

BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM – VÁRMÚZEUM

Állandó kiállítások

- A középkori Buda királyi várpalotája.

Időszaki kiállítások

- A késői neolitikum a Tisza vidéken, február 24–június 18.
- Clave, katalán festőművész kiállítása, március 9–április 23.
- Díjazott művészek, 1989. május 12–június 18.
- Aquincum–Budapest a római korban. Aquincumi jubileumi kiállítás, július 12.–1990 február 1.
- A worpswedei művésztelep (NSZK) kiállítása, november 17–től 1990-re áthúzódóan.
- Rudolf Kedl (Ausztria) szobrászművész szabadtéri kiállítása a belső zártudvaron, április 18–szeptember 24.

METSZETTÁR

- A horvát írásbeliség évszázadai, február 3–március 19.
- A Szent György tér évezredei (régészeti leletek, dokumentumok), április 28–június 11.

- Péter László grafikus kiállítása, június 23–július 13.
- Kunkovác László SZOT-díjas fotóművész kiállítása, augusztus 4–szeptember 17.
- Pécsi gótikus szoborlelet, október 13–november 5.
- Iskolai textilmunkák, rajzok és azok munkaeszközei, 1795–1950. november 24-től 1990-re áthúzódóan.

BTM KISCELLI MÚZEUM

Időszaki kiállítások

- Orosz képző- és iparművészeti kiállítás a Moszkvai Kulturális Hét keretében, április 3– május 1.
- Magyar bábtörténet (1988-ról áthúzódóan), február 2-ig.
- Katalán mesekönyvillusztrációk, március 9.–április 23.
- Forgách Lorányi Judit: Hivatalos magántörténelem .
- Szociofotó tegnap és ma, szeptember 29.–1990-re áthúzódóan.
- Jovánovics György berlini színes reliefjei, (november 15–1990.-re áthúzódóan.)
- Tóti Endre kiállítása, május 26–szeptember 24.
- Barlangok a festészetben, augusztus 13–szeptember 3.

KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS MÚZEUMPEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG

Múzeumpedagógia

E munka során 223 tanulócsoporthoz szerveztünk foglalkozásokat.

- A múzeumi órák az általános iskola V–VIII. és a középiskolák II. osztályai számára kerültek meghirdetésre. A Vakok Általános Iskolája számára külön foglalkozásokat rendeztünk. A pedagógusok történelmi munkaközössége számára múzeumpedagógiai nap szervezésére került sor. A Múzeum munkatársai részt vettek a Fővárosi Pedagógiai Intézet által meghirdetett vetélkedők, játékok szervezésében. A Kiscelli Múzeum magyar bábtörténet kiállítása köré számos gyermekfoglalkozást, családi hétvége programot kapcsolunk. Sikeres volt az aquincumi gyermeknap.
- A szünidőben 5x5 napos váltással nyári táborokat szerveztünk, általános iskolások részére.

Közművelődési rendezvények

- A KÓTA szervezésében fellépő kórusok mellett az IFA támogatás felhasználásában nem történt változás.
- A Várzene koncerteket immár hagyományosan a Mandel Quartett szervezte. A Kiscelli Múzeumban rendszeresen rendeztünk színvonalas zenei programokat.

GYARAPODÁS ÉS NYILVÁNTARTÁS

1. GYARAPODÁS

ÚJ- ÉS LEGÚJABBKORI OSZTÁLY

A Művelődési Minisztérium 250 000 Ft értékben gyarapította a képzőművészeti gyűjteményt.

ADATTÁR

Folytatta az intézménytörténeti kártonrendszer kialakítását, bejelentette az intézmény történetére vonatkozó (1989. évi közművelődési és egyéb események, sajtófigyelő stb.) dokumentumokat.

Biztosította az adatszolgáltatást. Ellátta a főváros területén folyó földmunkákkal, építkezésekkel, területfelhasználási engedélyekkel, továbbá a régészeti védettséggel kapcsolatos adattári feladatokat.

KÖNYVTÁR. Könyv- és folyóirat-beszerzésre 509 000 Ft-ot fordítottunk.

A belföldi és nemzetközi könyvcseré során 156 külföldi, 78 hazai partnerrel kerültünk kapcsolatba. 1989-ben 1275 művel gyarapodott az állomány, ebből 661 kiadvány devizamentes cserével érkezett. A könyvtár összes állománya az év végén 44 798 tétel.

2. NYILVÁNTARTÁS, RAKTÁROZÁS

A BTM évekre visszanyúlóan legnagyobb gondot jelentő problémája, – belső aránytalanságai mellett –, hogy nem rendelkezik kellő mennyiségű, a műtárgyvédelem alapvető követelményeit kielégíteni képes raktárakkal. A raktárhelyzet javítására tett erőfeszítéseink részeként a köanyag elhelyezési gondjainak enyhítésére újabb raktárat béreltünk. A Károlyi palotában az ideiglenesen átköltöztetett régészeti raktárakat újra felépítettük.

RAJZ- ÉS FOTÓMŰHELY

Az év folyamán valamennyi feltárásnál készültek geodéziai felmérések és rajzi munkák, ásatási, publikációs dokumentumok, valamint a különböző kiállítások részeiül szolgáló grafikák és fotók.

MŰTÁRGYVÉDELEM, RESTAURÁLÁS

A BTM régészeti és újkori tárgyakat restauráló műhelyei előre elkészített ütemterv szerint végezték feladataikat. Megtisztítottak 8445, konzerváltak 8950, restauráltak 8698 tárgyat.

RÉGÉSZET, ÁSATÁSOK

RÉGÉSZETI OSZTÁLYOK:

Az építési beruházásokhoz kapcsolódó és egyéb őskori ásatások az M0-ás autópálya nyomvonalán: Budafok, Budatétény, Dunaharaszti, Soroksár-Várhegyen és Szigetszentmiklós-Vízműtelepen történtek. A római kori feltárást a III. kerületben (Fő tér, Mocsáros dűlő, Bécsi út, Csillaghegy), Soroksáron, Budaújlakon és Aquincumban végeztük. A gellérthegyi oppidum feltárást megtekintették a francia kollégák.

KÖZÉPKORI OSZTÁLY

Középkori ásatásokat a Budai Várban, az I. ker. Corvin téren, a III. ker. Fő téren, Budaújlakon és az M0-ás autópálya nyomvonalán végeztünk. Folytattuk a budaszentlőrinci pálos kolostor és befejeztük a kánai bencés kolostor régészeti kutatását.

A régészeti és középkori osztály dolgozói ásató régészként, munkatársként, illetve konzulensként részt vettek országos témák kutatásaiban is, így pl. Tatán, Süttön, Szentendrén, Jászdózsán, Ozorán, Ónodon stb.

TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉG

A középkori régészek számára rendezett várostörténeti szemináriumok során két ülásszakra került sor:

– Beszámoló a BTM középkori osztálya 1988. évi legfontosabb ásatásairól.

– A Friss-palota és a XV. századi nagytermek.

Megrendeztük az országos várostörténeti muzeológiai továbbképzést, a „Régészet és várostörténet” tudományos ülásszakot Pécsen. A BTM mellett társrendezők voltak az MTA Várostörténeti Bizottsága Középkori Albizottsága, Pécsi Akadémiai Bizottsága, valamint a Janus Pannonius Múzeum. Az MTA Középkori Munkabizottságával együtt tudományos tanácskozást rendeztünk a nemzeti monostorokról. Bekapcsolódtunk a gyöngyösi várkonferenciák rendezésébe is.

A BTM a „Kulturális és Történelmi Emlékeink Feltárása, Nyilvántartása és Kiadása” központi kutatási téma keretében folytatta Budapest Okleveles Emlékei IV. (1440-1470) kötetének anyaggyűjtését, szerkesztését és befejeződött az Országos Középkori Üvegcorpus elkészítése. Bekapcsolódtunk a Lapidarium Hungaricum (Magyarország építészeti kőtöredékeinek gyűjteménye) kutatási programjába.

Az OTKA pályázat keretében folytatódott az Oszmán-török régészeti emlékek corpusának anyaggyűjtése.

PUBLIKÁCIÓK

SCHWARCZ Katalin: A Budapesti Történeti Múzeum kiadványai és munkatársainak irodalmi tevékenysége 1976–1987. In: Pest-budai Hírmondó 2.

GÁL Éva: A Budapesti Történeti Múzeum várostörténeti osztályának kéziratok térképei. In: Monumenta Historica Budapestinsia VI.

Aquincum–Budapest a római korban. Kiállításvezető tudományos tanulmányokkal és tárgyleírásokkal.

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

A Gellérthegyi oppidumon közös francia-magyar ásatást szerveztünk, csatlakozva az ELTE (francia-magyar) együttműködéshez. Ez lehetővé tette, hogy munkatársaink Franciaországban vaskori, kelta lelőhelyek feltárásában vehessenek részt (Pető Mária). A *késői neolitikum a Tisza vidékén* c. kiállítás NSZK-ban történő forgalmazását előkészítettük. A kiállítás költségeit a Művelődési Minisztérium finanszírozza. A Fővárosi Képtár XX. századi anyagát augusztustól októberig Plankenwarthban mutattuk be, színes katalógussal. A külföldi partnerek saját költségükön a Clave, a Kedl és a Worpsswede kiállításához magasszintonalú, színes nyomású katalógust biztosítottak. Fogadtuk H. és Fr. Weizocher (Graz), Gerd Biegel (Braunschweig), Walter Maier-Arendt, Nedelka Valovic (Frankfurt), Ante Soric (Zágráb) kutatókat, ezenkívül a kiállítások rendezőit és a megnyitókra érkező delegációkat.

IGAZGATÁS, SZEMÉLYZET, GAZDASÁGI MUNKA

1989. április 16-tól az új főigazgatóhelyettesi beosztást nyilvános pályázat alapján S. Mohos Márta nyerte el. Kubinyi András egyetemi tanár, főigazgatói tanácsadó munkájának köszönhetően a Budapesti Történeti Múzeum a középkorral foglalkozó történészek számára fontos kutatóhellyé vált. A második főigazgatói tanácsadói hely 1988. december 31-én megüriült, melyet 1989 első félévében betöltöttünk. Július 1-től a múzeum munkatársa lett Kormos Sándor kandidátus, volt Művelődési Minisztériumi főosztályvezető, mint igazgatási titkár. Az év végével nyugállományba vonultak dr. Gábori Miklós és dr. Gáboriné Csánk Vera, mindketten a történettudományok doktora cím birtokosai, azonban szerződéses munkatársként továbbra is a múzeum rendelkezésére állnak. 1989-ben két alkalommal is súlyos veszteség ért bennünket. Fiatalon elhunyt Németh Mária muzeológus és Debitzky Katalin muzeológus végzettségű rajzoló.

A GAZDÁLKODÁS FŐ MUTATÓI

1989. évi módosított előirányzat	103 537 eFt
költségvetésen kívüli forrásból	19 285 eFt
költségvetésből	84 252 eFt

1990

KIÁLLÍTÁSOK

BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM – VÁRMÚZEUM

Állandó kiállítások

– A középkori Buda királyi várpalotája.

Időszaki kiállítások:

- Honfoglaló vezérek népe Karoson, január 19–április 2. (Metszettár).
- Cremer holland festőművész kiállítása, február 9–március 8.
- Szalay Lajos grafikái, március 16–május 27.
- Ilona és Sándor Bodó kiállítása, május 18–szeptember 2.
- Matthias Rex Hunyadi Mátyás és kora, május 17–december 31.
- Fővárosunk őse a gellérthegy kelta oppidum, június. 15–szeptember 2.
- Az utca népe, június 22–augusztus 20. (Metszettár).
- Régészeti kutatások az „M0”-ás autópályán, szeptember 7–október 15.
- Katyni áldozatok, április 20–június 11. (Metszettár).
- Fischer kerámia, július 6–szeptember 2.
- A Szent Gallen-i kolostorterv, szeptember 21–október 21.

- Vignelli – amerikai design, szeptember 28–október 28.
- Vinko Percic gyűjteményéből, november 16.–1991. január 6.
- Romániai magyar képzőművészet, december. 14–1991. január 6.

BTM KISCELLI MÚZEUM

Időszaki kiállítások:

- Bíró Gábor és Horváth Csaba kiállítása, március 30– május 28.
- Melocco Miklós Mátyás emlékműterv, április 6–június 24.
- Párhuzamos dokumentumok, – fénykép és történelem, június 8–augusztus 5.

Látogatók száma:

Palota:	1987 (Zsigmond-év)	1989	1990
	174 422	166 706	179 957
Kiscelli Múzeum		16 834	22 237
Zsidó Imaház		7 090	6 198
Gül Baba Túrbe		5 513	5 406
Aquincum		52 486	51 368
Hercules Villa		1 870	2 378
Fürdő Múzeum		5 800	10 480

Tárlatvezetések száma a Palotában 307 volt. A legnagyobb igény az angol nyelvű vezetések iránt nyilvánult meg.

TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉG

PUBLIKÁCIÓ

H. GYÜRKY Katalin: Az üveg. A Budapesti Történeti Múzeum gyűjteménye. Bp. 1989. 132.

A GAZDÁLKODÁS FŐ MUTATÓI

kiadási főösszeg	155 488 eFt
bevételi főösszeg	164 013 eFt
önkormányzati támogatás	110 872 eFt

1991

Múzeumunk egyre nehezedő gazdasági körülmények közepette végzi munkáját, ám mégis mutathatunk fel eredményeket. Az elmúlt év legjelentősebb eseménye volt a *Budapest im Mittelalter* c. grandiózus tárlat, melyet német partnerrel rendeztünk Braunschweigben (Alsó-Szászország). A tárlathoz 584 oldalas, tudományos igénnyel megírt katalógus kapcsolódott, benne több munkatársunk tanulmányával. Egyháztörténeti vonatkozású, szakrális emlékeket bemutató kiállításunk, – mely a nyári pápalátogatás tiszteletére nyílt meg – nagytömegű látogatóközönséget vonzott.

A fővárosi érdekltségű beruházásokhoz kapcsolódó régészeti tevékenység intenzitása nem csökkent, s ez akadályozta az érdekelt osztályokon folyó muzeológiai-, tudományos- és közművelődési munka gyorsabb ütemét. Kiemeljük az M0-ás körgyűrűnél, a 6-os útnál, valamint a Külügyminisztériumnál végzett ásatásainkat, melyek számos ős-, ó- és középkori leletet eredményeztek.

A Múzeumban folyó gazdag tudományos tevékenység eredménye több publikáció. Megjelent a Budapest Régiségei XXVII. és XXVIII. kötete, valamint néhány önálló mű is, a Múzeum kiadásában, vagy külső támogatás segítségével. Az esztendő sajnálatos eseménye volt a Kiscelli Múzeumban elkövetett, különféle műtárgyakra kiterjedő, több milliós értékű lopássorozat. Ez arra sarkallt bennünket, hogy kidolgozzunk egy új, reméljük eredményes vagyonvédelmi szabályzatot, ugyanakkor felülvizsgáltattuk biztonsági rendszerünket is.

Megkezdjük a számítógépek honosítását intézményünkben, a nyilvántartás területén, 6 géppel. Nemzetközi kapcsolataink elevenek, folytatódott a magyar-francia ásatási együttműködés, több kiállítást szerveztünk külföldön, – Speyerben, Dijonban stb., ugyanakkor a Budavári Palotában megnyílt a müncheni Régészeti Múzeum anyagából rendezett tárlat. Intézményünk két tudományos konferencia társrendezője volt.

KIÁLLÍTÁSOK

1. BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM – VÁRMÚZEUM

Állandó kiállítások

– A középkori Buda királyi várpalotája.

Időszaki kiállítások

- Petar Dobrovic festőművész emlékkiállítása, január 25–február 17.
- Védjük, hogy unokáink is lássák (Víziváros). Ráday Mihály városvédő dokumentum-kiállítása katalógussal, március 8–április 14.
- Ernst Degasperi Ausztriában élő képzőművész gyűjteményes kiállítása, leporellóval, március 8–április 14.
- Istenek és kultuszok. Régészeti jellegű vendégkiállítás Münchenből, katalógussal, április 26–június 16.
- A Magyar Szent Korona zománcképei. Nyáry Éva munkái, május 17–augusztus 4.
- Olasz művészet a XX. század első felében. Tudományos katalógussal, május 20–június 16.
- Librarte. Művészi könyvek bemutatója, május 20–június 16.
- Moon-Shin koreai szobrászművész kiállítása. Tudományos katalógussal, június 28–szept. 2.
- XIX. századi mexikói metszetek. Leporellóval, július 5–augusztus 20.
- „Fejedelmeddé a békességet tesztem...”. Egyházművészeti kiállítás, július 26–1992. június 26.
- Korok és üvegek. Régészeti-történeti tárlat, tudományos katalógussal, augusztus 30–1992. március 22.
- Lengyelek és magyarok a II. világháború idején. – Menekültügy. Dokumentum-kiállítás, szeptember 17–november 10.
- Kortárs képzőművészet Izraelben. Katalógussal, október 4–november 10.
- Ybl Miklós emlékkiállítás. Tudományos katalógussal, december 18–1992. június 12.

Külföldi kiállítások

- Budapest im Mittelalter. Németország, Braunschweig, tudományos katalógussal.
- Römische Ausgrabungen in Aquincum. Hollandia, Haarlem; Németország, Speyer, tudományos katalógusokkal.
- A késő neolitikum a Tisza vidéken. Franciaország, Dijon.

KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS MÚZEUMPEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG

Múzeumpedagógia

- *Trianontól Versaillesig* címmel előadássorozatot indítottunk középiskolások körében.
- Ismeretterjesztő előadásaink mellett nyári tábort rendeztünk, és az egyezményes csereakció keretében bonni diákokat fogadtunk táborunkban.
- A Vakok Általános Iskolájával felvett kapcsolat az elmúlt évben sem szakadt meg. A tanulóknak múzeumi órákat tartottunk, melynek keretében megszerveztük a *Múzeumok a fogyatékos gyermekekért* c. programunkat.
- Egyes kiállításokhoz kapcsolódnak különféle népszerű rendezvényeink, így a *Világvallások liturgikus zenéje* c. sorozatunk, valamint a *Liturgiák eredete és művészete* c. „Szakrális Művészeti Szabadegyetemünk”.
- Általános iskolások számára rendeztük a *Hit világa* c. előadásainkat.

Közművelődési tevékenység

A BTM igyekszik megfelelő részt vállalni a főváros kulturális életéből, s ennek egyik eszköze a BTM Múzeumbarátok Köre. Ez alkalmat ad számunkra színvonalas rendezvények, múzeumi, műemléki séták, túrák lebonyolítására. Szakmailag támogatjuk a főváros idegenforgalmát, s ennek keretében hoztuk létre a Idegenvezetők Klubját. Tárlatvezetéseink színvonalának növelésére szerveztük meg a diákok körében az Idegennyelvű Információs Szolgálatot. Aquincumi rendezvényeink sikeresek és igen jól működik az Aquincumi Múzeumbarati Kör is. Történt bizonyos előrelépés a múzeumi propaganda, a reklám terén is. Ennek keretében szerveztük két másik vári

múzeummal közösen sajtókávéházunkat újságírók számára, annak érdekében, hogy rendezvényeinket és főként kiállításainkat széles körben ismertetni tudjuk. E célt szolgálták rendszeresen megjelenő műsorfüzeteink, kisebb kiadványaink, leporellóink is.

GYARAPODÁS ÉS NYILVÁNTARTÁS

1. GYARAPODÁS

ÚJ- ÉS LEGÚJABB KORI OSZTÁLY

- Önfedeles üvegkupa, az 1870–1880-as évekből
- Az 1920-as évekből származó művirágkészítő műhely több mint 300 db. kéziszerszámból álló készlete.
- Langer Klára fotóművész 1950-es években készített, mintegy 100 db. negatívja és pozitívja.
- Az elmúlt két esztendő politikai változásaihoz kapcsolódó zászlók, pólók és egyéb reklámanyagok.
- 212 db. a főváros aktuális politikai és kulturális eseményeit ábrázoló plakát.
- 11 társasjáték.

FŐVÁROSI KÉPTÁR

A mai magyar középgenerációhoz tartozó művésztől több alkotást vásároltunk. Gyűjteményünkbe került Birkás Ákos, Bukta Imre, Konkoly Gyula, Körössényi Tibor, Nádler István, Swierkiewicz Róbert stb. egy-egy műve. Megvásároltunk továbbá egy emlékmű-pályázathoz tartozó kismintát, valamint a pápalátogatás éremsorozatát. Mindezekhez komoly anyagi támogatást kaptunk a Művelődési és Közoktatási Minisztériumtól, valamint a Budapest Fővárosi Önkormányzattól.

KÖNYVTÁR

Állománygyarapításra ez évben 753 610 Ft-ot fordítottunk. A belföldi és a külföldi kiadványcsere eredményeképpen 618 db. kiadvány 411 000 Ft. értékben érkezett három könyvtárunkba. Leltári állományunk az év során 871 egységgel gyarapodott. Az utolsó negyedévben 1120 kiadványt kültünk ki 220 000 Ft. értékben.

2. NYILVÁNTARTÁS, RAKTÁROZÁS

A nyilvántartás akadálya raktáraink állapota, melyek a műtárgyvédelem elemi követelményeinek sem felelnek meg, amit csak súlyosbít a katasztrofális helyhiány (elsősorban az Aquincumi Múzeumban). A raktárhiány nagyban hátráltatja a Középkori Osztály szakmai tevékenységét, s ezzel együtt az egész szakmáét. A kótarak minden kritikát alulmúló, sanyarú helyzete pusztulással fenyegeti az igen komoly történeti fontossággal bíró kö emlékeket.

A kiscelli műtárgylopás előzetes számításaink alapján mintegy négy milliós veszteséget tesz ki.

Jelentős előrelépést könyvelhetünk el a számítógépes nyilvántartás területén.

RÉGÉSZETI ADATTÁR

A régészeti jelentős területek hathatósabb védelme érdekében Adattárunk megküldte e védett területek jegyzékét a kerületi önkormányzatoknak és más, földmunkát is végző hivatalos szervezeteknek és vállalatoknak. Az előző esztendőben megtörtént a védett területek adatainak beépítése a Fővárosi Önkormányzat számítógépes nyilvántartásába, ennek része a mi adatszolgáltatásunk is.

MŰTÁRGYVÉDELEM, RESTAURÁLÁS

A központi régészeti műhelyek 5616 tárgy restaurálásáról, ill. konzerválásáról számoltak be. A papírrestaurátorok több litográfiát, tervet, plakátot, vízfestményt, térképet kezeltek, számos paszpartut készítettek és tablót kasíroztak.

RÉGÉSZET, ÁSATÁSOK

RÉGÉSZETI OSZTÁLYOK

- Az M0 autópálya I/A szakaszán Törökbálint és Biatorbágy területén végzett munkák során újkőkori és korai bronzkori, valamint vaskori telepmaradványok és sírok kerültek napvilágra.
- Folytatódott a magyar-francia együttműködés keretében a Gellérthegyi kelta oppidum ásatása.
- Újlaki és vízivárosi beruházásokhoz kapcsolódóan történtek feltárások.
- A Gyorskocsi u.-ban, a Külügyminisztérium új épületének déli oldalán középkori házak alatt több periodusú római kőépítmény, agyag és fa konstrukciójú épületmaradványok kerültek elő.

- Budaújlak területén befejeződött a munka a Pacsirtamező u. 3. sz. telken. Különböző periodusú római épületeket, útrészeket, későrómai sírokat tártunk fel.
- A Bécsi u. 69–71. sz. telken későrómai gazdasági épületek kerültek elő. A polgárvárosi amphitheátrum D-i oldalán folytatódott a polgárváros É-i városfalának kutatása, valamint a bazilika alaprajzának tisztázása.
- Albertfalván, a 6-os út beruházásához kapcsolódóan későrómai épület részletét tártuk fel.

KÖZÉPKORI OSZTÁLY

- A Fortuna u. 18. sz. alatt több lakóház maradványa.
- A Vár területén a középkori palota periodizációjának további tisztázására került sor.
- A Gyorskocsi u.-ban lakóház és útrészek.
- A Bécsi u. 69–71. sz. alatt kemencék és tüzelőberendezések.
- A 6-os útnál, a Hunyadi J. u.-ban Árpád-kori lakóház és kemence részletei.
- Az M0-ás autópálya törökbálinti szakaszán ugyancsak Árpád-kori lakóház és kemence részletei.
- Pesten, a Magyar u.-ban a városfal maradványai.
- Folytatódott a soroksári középkori település feltárása.
- A Pálos kolostorban megkezdjük az ásátást.

Ásátások a főváros területén kívül:

- Jászágón jász település és temető részleteinek feltárása. (Selmeczi L.).
- Ozorán városfeltárás. (Feld I. részvételével.)

Külföldi ásátások:

- A magyar-francia együttműködés keretei között Burgundiában, Mont-Beuvray-n folyó munkálatokban Pető Mária, Szabó Klára, Bencze Zoltán és Kocsis Edit vett részt.

TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉG

KONFERENCIÁKON VALÓ RÉSZVÉTEL

- A 2. Nemzetközi Pálos konferencián BENCZE Zoltán, előadása.
- Western Michigan University, USA. MAGYAR Károly és VÉGH András előadása.
- Magyar Nemzeti Múzeum konferenciája. PÖLÖS Andrea előadása.
- Egyházak a változó világban, Esztergom. SELMECZI László és SCHWARCZ Katalin előadása.
- Bárczy Emlékülés.

PUBLIKÁCIÓK

- Budapest Régiségei XXVII. Szerk.: SELMECZI László, KABA Melinda.
- Budapest Régiségei XXVIII. Szerk.: SELMECZI László, KABA Melinda.
- Tanulmányok Budapest Múltjából XXIII. Szerk: KABA Melinda, NAGY Emese.
- Tanulmányok Budapest Múltjából XXIV. Szerk: KABA Melinda, NAGY Emese.
- Budapest várostörténeti monográfiái 32.
- Budapest várostörténeti monográfiái 33.
- BÁNKUTI Imre: Dokumentumok a szatmári béke történetéhez., In: BTM Műhely 2.
- A Budapesti Történeti Múzeum Könyvtárának és régészeti adattárának ismertetése (Szerk.: HAVASSY Péter). Pest-Budai Hírmondó 3.
- KABA Melinda: Thermae maiores legionis II. Adiutricis, Monumenta Historica Budapestinensia 7.
- TOPÁL Judit, H. GYÜRKY Katalin, VÍGH Annamária: Korok és üvegek. Kutatások és eredmények (Ages and Glasses. Researches and Results) Kiállítási katalógus.

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

A már korábban kialakított magyar-francia együttműködés keretében került ismét sor a gellérthegyi kelta oppidum feltárására, ahol különböző nemzetiségű tanárok és diákok vettek részt. Viszonzásképpen öt magyar tudományos dolgozó tevékenykedhetett a Mont Beuvray-n folyó feltáráson. A városalaprajz fejlődése a Kárpát-medencében c. konferencia, amelynek a BTM társrendezője volt, s egyes üléseire nálunk került sor. A Bárczy István volt főpolgármester születésének 125. évfordulójára rendezett emlékülésen múzeumunk munkatársai is tartottak előadásokat.

Ez évben számos külföldi kiállításon vettünk részt, amelyek közül kiemelkedő volt a *Budapest im Mittelalter* c. tárlatunk az Alsó-szászországi Braunschweigben, mely a népvándorlás korától a törökkor végéig tekinti át a főváros történetét. A német fél katalógust is megjelentetett erre az alkalomra. A hollandiai Haarlemben, valamint a németországi Speyerben került bemutatásra a *Römische Ausgrabungen in Aquincum* c. kiállításunk (katalógussal mindkét városban!). Késői neolitikum a Tisza-vidéken c. régészeti kiállítást ez évben a franciaországi Dijonban mutattuk be.

A Budavári palotában pedig *Moon-Shin* koreai szobrászművész alkotásai, a *Peter Dobrovic* gyűjtemény a zágrábi és a pécsi múzeumokkal együtt, az *Olasz képzőművészeti tárlat*, a *Mexikói metszetkiállítás*, valamint az *izraeli kortárs művészek* tárlata volt látható.

IGAZGATÁS, SZEMÉLYZET, GAZDASÁGI MUNKA

Az év folyamán eredményes munkát végzett a már korábban kinevezett gazdasági igazgató, Székelyhidi Lajosné. Jelentős segítséget biztosított számára az új pénzügyi osztályvezető Tóth Györgyné. A Középkori Osztályra kinevezést kapott Bencze Zoltán mint osztályvezető, helyettese Magyar Károly lett.

A GAZDÁLKODÁS FŐ MUTATÓI

kiadási főösszeg	180 662 eFt
bevételi főösszeg	190 978 eFt
önkormányzati támogatás	132 659 eFt

1992

A Budapesti Történeti Múzeum 1992. évi tevékenységét meghatározta Budapest főpolgármesterének 1991. augusztusában közreadott programjavaslata. Az ebben foglalt célok megvalósítása, valamint a Budapesti Történeti Múzeum új arculatának kialakításához, igazi várostörténeti múzeummá válásához szükséges első lépések megtétele volt a feladatunk az elmúlt évben, az egyre nehezedő gazdasági körülmények között.

Az 1992. évi ásatások során gyűjteményeink mintegy 30 000 db-bal gyarapodtak. Gazdagodott az Újkori Osztály gyűjteménye, ezen belül a Fővárosi Képtár anyaga is, kb. 200 szerzeménnyel. A kerámiagyűjtemény egy Zsolnay írókészlettel, a bútorgyűjtemény pedig egy Lingel ebédlőgarnitúrával (1930. k.) gyarapodott. Jelentősek az Óbuda-Újlakról, a budai hegyvidék új építkezéseiről, a lebontásra kerülő szobrokról készült felvételek.

Az intézményben folyó tudományos tevékenység eredménye a *Budapest Régiségei* XXIX. kötet valamint a *BTM Műhely* sorozat 4., 5. és 6. kötetének megjelenése, valamint több más kiadvány létrejötte.

A BTM az elmúlt évben 24 kiállítás (ebből 5 állandó és 19 időszakos) megnyitásával vonzotta a közönséget. Ezek közül kiemelkedik a *Gótikus szobrok a budai Királyi Palotából* c. rendezvényünk, amelyet 4 nyelvű katalógus kísért. Márciusban újra megnyílt a Kiscelli Múzeum és a Fővárosi Képtár épülete, valamint állandó kiállításai. Újdonság, hogy minden kiállításra készültek ismertető füzetek, leporellók, katalógusok, egyes tárgyakról levelezőlapok. A kiállítási program megvalósításához jelentős támogatói kört sikerült mozgósítani: külön kiemelkedő támogatást – 6 millió Ft-ot – biztosított a Fővárosi Önkormányzat a *Gótikus szobrok* kiállításunkhoz. Reklám-propagandára a Magyar Olajipari Rt. 2,18 millió Ft-ot nyújtott. A *Százéves a Budapesti Történeti Múzeum Könyvtára* c. kiállítás megnyitása az intézmény egészének fontos eseménye volt.

Megindult az Aquincumi Múzeum épületének korszerűsítése, a romterület rendezése. A Fővárosi Önkormányzat a Kiscelli Múzeumhoz és a hozzá kapcsolódó romtemplom helyreállításához 10 millió Ft-ot, az Aquincumi Múzeumban megkezdődött munkálatokhoz szintén 10 mFt-ot biztosított. Az Aquincumi Múzeumban az ókortörténeti gyűjteményt tartalmazó Kuzsinszky Bálintról elnevezett fiókkönyvtár nyílt meg.

Tudományos munkánk nagy problémája, hogy a fővárosi polgárosodás története és az újkori várostörténet kutatása körül gondok vannak. Még az első lépéseket sem sikerült megtenni, bár a Múzeum csak abban az esetben válhatik Budapest történetének igazi fórumává, ha ez a terület is bekerül – méltó helyen és szinten – kutatási programjába.

KIÁLLÍTÁSOK

BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM – VÁRMÚZEUM

Állandó kiállítások:

- A középkori Buda királyi várpalotája.
- Gótikus szobrok a budai Királyi palotából, 1992. szeptember 30. Megnyitotta: dr. Marschall Miklós főpolgármester-helyettes.

Időszaki kiállítások:

- Aquincum varázsa, április 10.–augusztus 9. Megnyitotta: Kardos Kázmér, az OIH elnöke.
- Architectonicum, május 27. Megnyitotta: Gianfranco Sigismondi, a Római Építészszövetség elnöke
- Plakátok a főváros utcáin, július 7.–szeptember 6. Megnyitotta: Siklós Csaba, közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter.
- Krisztinaváros és Hegyvidék, július 10.–október 6. Megnyitotta: Mészöly Miklós író.
- Római kerámiaművészet – Aquincum, augusztus 11.–1993. május 24. Megnyitotta: dr. Fitz Jenő, a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat elnöke.
- Eugenio Carmi festőművész kiállítása, szeptember 24.–december 30. Megnyitotta: az Olasz Nagykövetség kulturális attaschéje.
- Marcos Duprat festőművész kiállítása, augusztus 14.–szeptember 13. Megnyitotta: Csorba Géza, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatóhelyettese.
- Medium: Paper, október 1.–november 1. Megnyitotta: dr. Marschall Miklós főpolgármester helyettes.
- A piaristák 350 éve Magyarországon, augusztus 27.–október 31. Megnyitotta: dr. Zlinszky János alkotmánybíró.
- Az emigráció a hazáért (1945-től napjainkig), október 21.–1993. május 24. Megnyitotta: Antall József miniszterelnök.
- 100 éves a BTM Könyvtára, november 16.–1993. március 9. Megnyitotta: dr. Csapodi Csaba c. egyetemi tanár.

BTM KISCELLI MÚZEUM – FŐVÁROSI KÉPTÁR

Állandó kiállítások:

- Az „Arany Oroszlán” patika, március 24.
- Pest-budai nyomdák a XVIII–XIX. sz.-ban, március 24.
- Emlékek Pest-Budáról XVIII–XIX. sz., március 24.
- Válogatás a Fővárosi Képtár XX. századi gyűjteményéből, március 24. A kiállításokat megnyitotta: dr. Demszky Gábor főpolgármester

Időszaki kiállítások:

- Tapintható tárlatok I., március 20.–júl. 19. Megnyitotta: Juhász Judit kormányzóvivő.
- Terepszemle, Hotzel Hans-Dirk–Landrock-Schumann Hannelore–Sass Valéria, június 7.–július 26. Megnyitotta: Beke László művészettörténész.
- Kamaszkorom utolsó nyara, Lois Viktor hangszerei, július 5.–augusztus 23. Megnyitotta: Wolfgang Kos művészeti kritikus.
- Haláltánc, Helge Leiberg kiállítása, szeptember 3.–október 11. Megnyitotta: Maác László művészettörténész.
- Tájhangok, Körössényi Tamás kiállítása, október 6.–december 6. Megnyitotta: Beke László művészettörténész.
- Détente, Rudolf Fila, Arnulf Rainer, Milan Knizak, Tony Cragg, Stanislav Kolibal, David Rabinowitch, Adriena Simotová, Nancy Spero, Jiri Valoch, Joseph Kosuth, december 13. Megnyitotta: Hegyi Lóránt művészettörténész.

AQUINCUMI MÚZEUM

Időszaki kiállítás:

- Trigone – antik és modern mozaikok, júl. 16.–aug. 30.

A Budapesti Történeti Múzeumban 1992-ben 24 kiállítás volt látható, ezen belül 5 állandó, 19 időszaki tárlat. A kiállításokat 1992-ben 172.574 fő látogatta, ami 20%-kal kevesebb, mint az előző évben volt. A látogatószám mindenütt csökkent, Aquincumban 10 ezerrel, Kiscellben összesen nem volt 7000 látogató, a Palotában a csökkenés 40 ezer fő. A látogatói létszám csökkenése összefügg a szervezett turizmus visszaesésével.

Kiállításaink mennyisége és magas színvonala nem feleltetheti, hogy a kiállítási forgatókönyvek és kiviteli tervek, költségvetések nem kaptak megfelelő szakmai kontrollt, pl. hiányoztak vagy nem voltak megfelelőek a forgatókönyvek vitái. Növeli gondjainkat, hogy már meglévő állandó kiállításaink zöme felújításra szorul.

KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS MÚZEUMPEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG

Múzeumpedagógia

- *Múzeumi órák:* A Vármúzeum 35.000 diáklátogatójából több mint 5000 gyerekkel foglalkoztunk múzeumi órán, az alábbi megoszlásban: 87 alsótagozatos, 42 felsőtagozatos, 14 középiskolai, 15 sérült osztállyal, 5 szakköri 9 speciális kollégiumos és 8 óvodás csoporttal.
- *Sérült gyermekek foglalkozásai:* Hosszú ideje tartunk foglalkozásokat a Vakok- és Csökkentőlátók és a Mozgássérültek Általános Iskolája tanulói, valamint értelmileg fogyatékos gyerekek számára. Ez utóbbiak foglalkozásaihoz 50 000 Ft támogatást kaptunk a Művelődési- és Köznevelési Minisztérium pályázatán.
- *Pedagógusok felkészítése:* Annak érdekében, hogy a történelemtanárok, tanítók, óvónők élni akarjanak és tudjanak a múzeum adta lehetőségekkel, meg kell ismertetni velük magunkat. Ez évben végzős tanító, és tanárképzős hallgatókat fogadtunk. Hétvégi kiegészítő foglalkozásvezetőink is közülük kerültek ki.
- *Egyetemi felvételre felkészítő öt napos tanfolyam.*
- *A múzeum hétvégi programjai:* A hit világa c. foglalkozáson az egyházművészeti kiállításon szereplő vallások templomaiban ismerkedtek meg a gyerekek a vallás lényegével, szertartásával, kegyeleti tárgyaival.
- *Történelmi játszótér:* A gótikus szobrok... kiállításához kapcsolódva *Lovagok, udvarhölgyek, apródok...* címen.
- *Jelmezes tárlatvezetés:* Magyarországon egyedül nálunk létezik, és meghozta a várt sikert.
- *Diákhangversenyek: Rebec, koboz, fidula...* c. foglalkozáson a középkor muzsikáját, hangszereit mutatjuk be.
- *Nyári régészettábor.*

Közművelődési rendezvények

- Az egyházművészeti kiállításhoz: *Liturgiák eredete és művészete* c. előadássorozat, a *Világvallások liturgikus zenéje* c. hangversenysorozat.
- Az Ybl emlékkiállításához: a Hild-Ybl Alapítvány munkatársaival tárlatvezetések, előadások, városnéző séták és kirándulás.
- *1956 mai szemmel* c. 5 előadásból álló sorozat. A résztvevők száma előadásonként 30–100 fő volt.
- *Várzene.* Az Országos Idegenforgalmi Hivatal támogatásával hatodik alkalommal rendeztük meg a hangversenysorozatot. Ide soroljuk a 6 előadásból álló diákhangverseny-sorozatot és a *Várzene* c. felnőtteknek szóló 4 hangversenyt.
- *Múzeumbaráti Kör.* 1987 óta működik intézményünkben.
- *Florália* ünnepély.
- Eredményesen működik az Aquincumi Múzeumbarát kör.
- *Múzeumi propaganda és reklám.* Havonta 45 újságírónak postáztunk kiállítási és egyéb programjaink ismertetőjét. A Múzeumi Sajtókévéházban, – melynek alapítótágjai vagyunk –, ismertetjük újdonságainkat. 5 kiállításnak rendeztünk sajtótájékoztatót. Három kiállításához készült plakát. (Kiscelli Múzeum, Fővárosi Képtár, Gótikus szobrok...), és sikerült megnyerni a Fény-poszter Kft.-t amely cég a megállóhelyek vitrinjeit adja bérbe. Plakát készült a Várzenéhez és a Rebec, koboz, fidula... hangversenyekhez pályázati pénzből, a *Carmi* kiállításához kész plakátokat kaptunk. A televízió 13 alkalommal mutatott be riportot vagy tudósítást egy-egy kiállításról, rendezvényről, a rádióban 16 alkalommal szerepeltünk.

GYARAPODÁS ÉS NYILVÁNTARTÁS

1. GYARAPODÁS

RÉGÉSZETI OSZTÁLYOK (ŐS- ÉS NÉPVÁNDORLÁSKORI, ÓKORI, KÖZÉPKORI)

A régészeti osztályok 40 helyszínen végeztek ásatást. Ebből 6 lelőhelyen végzett feltárást az Ős- és népvándorláskori osztály. Az ókortörténeti osztály (Aquincumi Múzeum) ezévből is feltárások útján gyarapította gyűjteményeit. 18 régészeti feltárást végzett, 11 kutatási témához kapcsolódva. Ebből a BTM saját költségvetéséből mindössze hármat tudott finanszírozni.

A Középkori Osztály 1992-ben 16 ásatást végzett. Ebből 2 tervásatás volt. Az átvett pénzeszközökön folytatott ásatások jó eredményt hoztak. A palota Csikós udvarán a IV. Béla korában épített városfal valamelyik kapujára vezető útszintek további folytatását sikerült feltárni. A Fortuna u. 18.–Kard u. által határolt területen a XIII. századi és későközépkori beépítettségről nyertünk új adatokat. A Vízivárosban középkori házmaradványokat eddig nemigen ismertünk, így a Gyorskocsi u. 26. alatti telek középkori háza fontos maradvány, az ugyanitt talált, összerakható török kályha pedig unikális darabnak számít. A Medve u. 22.–30. sz. telken megtaláltuk a korabeli ábrázoláson is jelzett Csemeberdzsi aga

dzsámi minaretjének alapozását. Budaújlakon kovácsműhely került elő, a Bécsi u. 65–67. alatt. A Bécsi u. 69–71. és Bokor u. 1–5. alatt kora Árpád-kori kerámiaanyag került elő. A régészeti osztályok ásatásain közreműködtek az Adattárban dolgozó tudományos munkatársak is.

ÚJKORI OSZTÁLY

1511 új leltári egységet vettek nyilvántartásba. A Plakáttár 45 db plakáttal, a tervtár a Váci utcai portálok felmérései rajzaival (35 db) a játékgyűjtemény 76 db új tárggyal gyarapodott. A zászló, ill. textilgyűjtemény egy értékes cserkész-zászlóval és két vendéglői fali textiliával gazdagodott. A fotótárba ajándékozás révén 161 db, vétellel 137 db új felvétel került, és saját fotósaink is gyarapították gyűjteményünket, (Óbuda-Újlak, Budapest hegvidék új építkezései, lebontásra került szobrok, új építkezések stb.) összesen 992 db új tétellel. Jelentős oktatástörténeti szemléltető-eszközt (szikrainduktor, galvanométer, Seegner-kerék, gőzgép regulátor stb.) sikerült megszerezni. Műszaki gyűjteményünket gyarapítja egy 1890-es írógép, egy 1863-ból származó lat-sorozat, valamint egy 1805-ből való – rendkívül ritka – akoló-pálca. A KÖZTI-től sikerült megszerezni a tervezett Nemzeti Színház nagyméretű makettjét.

FŐVÁROSI KÉPTÁR

500 eFt-ot a Fővárosi Közgyűlés adott egyszeri támogatásként, egy műtárgy (Konkoly: Ketrec) megvételére. Az osztály gyűjteménygyarapításra 500 eFt-ot költött.

ADATTÁR

A dokumentációs gyűjtemény 38 tétellel, azaz 2695 oldal szöveggel, 1037 db fényképpel és 282 db rajzzal gyarapodott. Az intézménytörténeti gyűjtemény növekedése 41 tétel, a plakátgyűjteményé 3 tétel, a hagyatéki gyűjteményé 3 tétel, a sajtóanyag 204 db-bal lett gazdagabb.

KÖNYVTÁR

A könyvtár állománygyarapítására összesen 667 eFt-ot fordítottunk. Vásárlás útján 450 könyv és periodika került a gyűjteménybe. Jelentősen gazdagodott az állomány külföldi és hazai cserekapcsolataink révén. Ennek összforgalma 1762 db kiadvány, közel 1 millió Ft értékben.

FOTÓMŰHELYEK

A 7 főfoglalkozású és 1 részmunkaidős fotósunk közül a régészeti jellegű osztályok fotósai az ásatások dokumentációját készítették el. Az Újkortörténeti Osztály fotósai nyilvántartási fotókat készítettek, rögzítették a városképi változásokat, eseményeket és kielégítették a külső fotószolgáltatás igényeit is. A BTM fotóműhelyei által 13.254 felvétel és 20.358 nagyítás készült el, a fényképnegatív-gyűjtemény 304 db-bal gyarapodott.

2. NYILVÁNTARTÁS, RAKTÁROZÁS

A gyűjteményi nyilvántartást jelentős mértékben segítette főleg az ős- és népvándorláskori, az ókortörténeti (Aquincumi Múzeum) osztályokon és a Fővárosi Képtárban a számítógépes nyilvántartás kiterjesztése. A nyilvántartás javításának, a belső muzeológiai munka fejlődésének továbbra is akadálya volt a műtárgyvédelem elemi követelményeit sem biztosító raktárak hiánya.

RÉGÉSZETI ADATTÁR

Az Adattár folyamatosan végezte a BTM régészeti gyűjteményeihez, valamint az intézmény történetéhez kapcsolódó adat- és dokumentáció-gyűjtő és nyilvántartó munkáját. A III. ker. kivételével elkészültek a lelőhely alaptérképek. Ellátta a főváros területén folyó földmunkákkal, építkezésekkel, területfelhasználási engedélyekkel, továbbá a régészeti védetséggel kapcsolatos adattári feladatokat. Folytatódott a hagyatéki gyűjteményben őrzött, kiadatlan kéziratok sajtó alá rendezése. Két munkatárs – felkérésre – elkészítette az 1989–1991 közötti magyar régészeti irodalom bibliográfiáját.

KÖNYVTÁR

1992-ben több új feladatot kapott a Könyvtár: kötelezpéldány-jelentés készítése évente két alkalommal, kötelezpéldány válogatás, állományvédelmi fotóztatás.

Az állományvédelemre (restaurálás, könyvkötés) szolgáló összegek a szükséglethez képest nem kielégítőek. Ugyanakkor gond, hogy szakember hiányában még ezek sem kerültek teljes mértékben felhasználásra. Nem oldódott meg az évek óta működő könyvtári polcok építése, valamint a számítógépes programra való felkészülés.

MŰTÁRGYVÉDELEM, RESTAURÁLÁS

Az elmúlt évben 16 fő- és 4 részmunkaidős restaurátorunk dolgozott. Ebből 15 fő képzőművész restaurátor. 5808 tárgy restaurálását, illetve konzerválását végezték el a nagytömegű tisztítási, válogatási munkák mellett. Elmondható, hogy a műtárgyvédelmet – az elmúlt évek rendkívül lassú fejlődését, esetenként visszaesését figyelembe véve – 1992-ben pályázati támogatások segítségével sikerült a holtpontonról elmozdítani, mivel lehetőség nyílt olyan restaurátási munkák elvégzésére, amelyeket eddig fedezet hiányában nem tudtunk megcsináltatni.

Törekvésünk, hogy az új ásatásokból előkerült leletanyagot lehetőleg még abban az évben, vagy rövid időn belül állagmegóvásban részesítsük, műzeológiai feldolgozásra előkészítsük (mosás, válogatás, mechanikus tisztítás, ragasztás stb.). Ennek feltételei az aquincumi kerámia műhely működésével váltak adottá.

A várostörténeti osztály restaurátorainak kiemelt feladata volt a kiscelli állandó, a plakát, a Krisztinaváros-Hegyvidék, valamint a piarista kiállítással kapcsolatos munkálatok elvégzése. Ezenkívül a papír- és fémrestaurátorok a Fővárosi Képtár legfontosabb műtárgyvédelmi feladatait is ellátták.

RÉGÉSZET, ÁSATÁSOK

RÉGÉSZETI OSZTÁLYOK – ŐS- ÉS NÉPVÁNDORLÁSKORI OSZTÁLY

- Törökbálint–Dulácska neolitikus telepeltér (M0 csomópont területén 1992. április 1 – augusztus 5. Sasad RT–UTIBER). Endrődi Anna, M. Virág Zsuzsa, V. Vadász Éva, M. Horváth Attila.
- Gellérthegy kelta oppidum tervásatása, francia–magyar ásatás. Pető Mária.
- Békásmegyér, Királyok u. Építkezést megelőző leletmentés, 1992. aug. 17–29. Pető Mária, V. Vadász Éva.
- III. ker. Ladik u., III. Budaújlak Bécsi u. 68., és a II. Fő u. 2. alatt folytatott ásatásokon előkerült őskori leletanyag mentése. Pető Mária, Vadász Éva.
- Gyorskocsi u. Korabronzkori jelenségek megfigyelése, római kori ásatáson. Vadász Éva.
- Hajógyári sziget. Későbronzkori jelenségek megfigyelése, római kori ásatáson. Vadász Éva.

ŐKORTÖRTÉNETI OSZTÁLY – AQUINCUMI MÚZEUM

Kutatások az aquincumi polgárváros területén:

- A polgárváros korai (I/II. sz.-i) településszerkezetének kutatása. Ásató: Mártity Erzsébet.
- A polgárváros déli szakaszának építési periódusai. Ásató: Zsidi Paula.

Kutatások az Óbudai legióstáborban és körzetében:

- Az I/II. századi tábor beépítettségének ill. a II–III. századi tábor kaszárnyarendszerének kutatása. (Bp. III. Kórház u. 6.–12.) Ásató: Szirmai Krisztina.
- A II–III. századi legióstábor keleti előterének kutatása (a megelőző katonai építkezések és a későrómai erőd.) (Bp. III. Szentlélek tér) Ásató: Németh Margit.
- Az aquincumi helytartói palota védelmi rendszerének kutatása, ill. az óbudai sziget déli részének beépítettsége a római korban. Ásató: Németh Margit.

Az aquincumi temetők kutatása:

- Kutatások a város nyugati temetőrészében. (Bp. III. Kecse u. 29.) Ásató: Topál Judit
- Kutatások a katonaváros északi temetőjében. (Bp. III. Ladik u. 5.–7.) Ásató: Zsidi Paula.

Az Aquincumi katonaváros és a vízvárosi római kori katonai tábor közötti limes-szakasz:

Gazdasági (kereskedelmi) jellegű korai római kori beépítettség kutatása. A kutatás a többéves budaújlaki revitalizációs program keretében történt az alábbi helyszíneken:

- Bp. III. Bécsi u. 69.–71., Bécsi u. 69.–71., tanufal, Bécsi u. 34.–36., Bécsi u. 65.–67., Bécsi u. 83., 85., Bokor u. 1.–3.–5. Ásató: Mártity Erzsébet.

Római kori beépítettség kutatása a limes út mentén a kereskedelmi kikötő (?) és a vízvárosi tábor közti szakaszon:

- Bp. II. Frankel Leó u. 35. – Császárfürdő, mészégető kemencék.) Ásató: Facsády Annamária.
- Bp. II. Frankel Leó u. –Mecset u. sarok. Szórványos római kori beépítettség nyomai. Ásató: Facsády Annamária.
- Bp. II. Tölgyfa u. 24. Római kori óthálózat részlete és épületmaradvány. Ásató: Kérdő Katalin ill. Madarassy Orsolya.

Kutatások a vízvárosi római kori tábor körzetében:

- Bp. II. Gyorskocsi u. 26.

– Bp. II. Medve u. 22.–30. Előkerült egy széles úttal ellátott, csatornázott, összefüggő római kori települési egység.

KÖZÉPKORI OSZTÁLY – VÁRMÚZEUM

- Budaszentlőrinc, pálos kolostor (június–július): a kolostor nagy K–Ny-i irányú csatornájának több részlete. – Bencze Zoltán.
- II. Gyorskocsi u. 26., március–május. Az 1991-ben megkezdett munkákat múzeumi költségvetésből folytattuk, a telek középkori–török kori beépítettségéről nyertünk adatokat. – Végh András.
- Királyi palota–Csikós udvar, (augusztus–október és november közepétől december közepéig); korai útszintek és erődítésmaradványok. – Magyar Károly.
- I. Fortuna u. 18. (megfigyelés, leletmentés az éppítkezéssel párhuzamosan, folyamatosan egész évben); a telek korai és későközépkori beépítettségéről nyertünk újabb adatokat, ugyanitt a Fortuna utca alatt húzódó mélypincékről és kutakról is új információkat szereztünk. – Altmann Júlia–R. Zádor Judit.
- I. Országház u. 20. (június–augusztus); a középkori eredetű pincét dokumentáltuk, az udvari kutatószonda török és újkori leleteket adott. – R. Zádor Judit.
- I. Fő u. 2. (november közepe–december eleje), törökkori beépítésről nyertünk adatokat, majd kelta rétegekig jutottunk le. – Magyar Károly.
- II. Medve u. 22.–30. (március–május), előkerült a telek északi végében a Csemberdzyi aga dzsámi minaret alapozása, melyet sajnos az építő elpusztított. Ugyanitt középkori temetőrészlet. – Végh András.
- II. Tölgyfa u. 24. (április–július), Árpád-kori házmaradvány és többször megújított útszintek. – Kocsis Edit.
- II. Császárfürdő és II. Frankel Leó u., a gyakorlati munkát Aquincum végezte. Fizikai vizsgálatok arra mutatnak, hogy a Császárfürdő mészegető kemencéi XVI–XVII. századiak.
- III. Bécsi u. 69.–71. (március–május), Árpád-kori lakóházat, kemencék. – Nyékhegyi Dóra.
- III. Kecse u. 29. (március–április), középkori rétegek. – Pölös Andrea.
- III. Bokor u. 1.–5. (május–július), koraközépkori ipari tevékenység nyomai és pénzzel keltezhető koraközépkori rétegek. – Nyékhegyi Dóra.
- III. Bécsi u. 65.–67. (július–szeptember), egy Árpád-kori kovácsműhely mellett több ipari kemence. – Pölös Andrea.
- III. Bécsi u. 83.–85.–Bokor u. 10. (augusztus–október), a három telek részleges feltárása során Árpád-kori rétegeket sikerült megfigyelni. – Gyuricza Anna.
- III. Szentlélek tér (április–július), a gimnázium átalakítása során középkori rétegek megfigyelését végeztük el. – Altmann Júlia.
- III. Kórház u. 12.–24. (április–július), középkori szintek, rétegek, falmaradványok. – Altmann Júlia.

TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉG

A BTM-ben 1992-ben 54 fő tudományos szakalkalmazott dolgozott, 29 régész, 8 történész, 1 néprajzos, 7 művészettörténész, 3 egyéb tudományos szakalkalmazott, 6 könyvtáros. Tudományos szakalkalmazottaink között 4 kandidátus, 20 egyetemi doktor dolgozik.

KONFERENCIÁKON VALÓ RÉSZVÉTEL

- A Rei Cretariae Romanae Fautores XVIII. Kongresszusa Székesfehérvárott (szeptember). Előadást tartott: PÓCZY Klára, TOPÁL Judit.
- A 12. Bronzkongresszus, Nijmegen (május/június). Részt vett: Németh Margit, előadást tartott SZIRMAI Krisztina.
- A 12. Nemzetközi Antik Bronz Colloquium Hollandiában, Nijmegen. Előadást tartott: SZABÓ Klára, „Attaches des seaux – Prototypes italiqes et leurs transformations aux ateliers provinciaux.” címen.
- 26. Chateau Gaillard konferencia. 1992. augusztus – Luxemburg. Előadást tartott: FELD István: „Zum Beginn der Adelsburg im Karpatenbecken” címen.
- Várkonferencia, Krems, 1992 november 4. Előadást tartott: FELD István: „Ausgrabung und Bauforschung. Die archaologische Erforschung der Burgen des Mittelalters in Ungarn” címen.
- Chateau Gaillard c. előadás a Középkortudományi Társaság tagjainak december 9-én. Előadást tartott: MAGYAR Károly és Végh András.
- A Magyar Várkutatók egyesülete rendezvénye. Előadást tartott: FELD István: „Királyi rezidenciák a középkori Magyarországon” címen.

A Régészeti Társulat 1992 február 27-én kihelyezett ülése a BTM Királypincéjében. Előadást tartott: MAGYAR Károly: Kutatások a királyi palota területén, (1981–1991); ALTMANN Júlia–R. ZÁDOR Judit: Kutatások a Fortuna u. 18. alatt, (1990–1991); BENCZE Zoltán: Ásatások a Hadtörténeti Múzeum udvarán, (1987–1990); VÉGH András: Kutatások a Víziváros területén, (1989–1991); I. MELIS Katalin: Kutatások a 6-os út keretében Csót falu határában.; H. GYÜRKY Katalin: Kutatások a kánai kolostor területén.; BENCZE Zoltán: Kutatások a budaszentlőrinci pálos kolostor területén, (1984–1991).

A 3. Castrum Bene konferencia, június. Előadást tartott: DÉNES J.–FELD I.: „Nichtresidentiale Bischofsburgen im heutigen Ungarn” címen.

A budavári szobortorzók titkai c. előadássorozat keretében november 11-én, előadást tartott „A budai királyi palota Zsigmond király korában, az elmúlt évtized ásatásainak tanulságai.” c. MAGYAR Károly és VÉGH András.

Az önkormányzatok művelődési igazgatásbani feladatai. Győr, 1992 augusztus. Előadást tartott: KORMOS Sándor.

PUBLIKÁCIÓK

Budapest Régiségei XXIX. (Szerk.: HAVASSY PÉTER–SELMECZI László)

SELMECZI László: A négyszállási I. sz. jász temető. (BTM Műhely 4.)

Régészeti kutatások az M0 autópálya nyomvonalán I–II. (BTM Műhely 5–6.)

ZSIDI Paula (Póczy Klárával közösen): Römische Keramik in Aquincum (kiállítási vezető és katalógus). Bp. 1992.

VÉGH András–MAGYAR Károly (szerk.): Gótikus szobrok (katalógus)

GÁL Éva: Krisztinaváros–Hegyvidék a múlt században. (Kiállítási vezető.) Bp. 1992. BTM

FÖLDES Emilia: A Fővárosi Képtár. Válogatás a XX. századi gyűjteményből (kiállítási vezető)

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

A múzeum nemzetközi kapcsolatai három szinten valósultak meg: államközi, fővárosi találkozók, intézmények közötti szakmai együttműködés (pl. szakmai konferenciák, kiállítások rendezése); harmadrészt személyes kapcsolatok. Több tárgyalást folytatott az amerikai Fund for Arts and Culture in Central and Eastern Europe vezető képviselőivel, innen komoly segítségre számíthatunk az intézmény szervezeti és működési korszerűsítésénél.

Mont Beuvray (Burgundia, Franciaország) a magyar-francia együttműködés keretében részt vettünk az ottani ferences kolostor feltárásán, (Altman Júlia, Kocsis Edit). A Nemzetközi Kerámia-kongresszus keretében csaknem 80 szakembert fogadtunk Aquincumban és a Vármúzeumban. A Museum of the City of New York és a Historisches Museum der Stadt Wien-nel eleven összeköttetést alakítottunk ki. Az Aquincumi Múzeum kiállítással szerepelt Németországban (Speyer) és Ausztriában (Wels), itthon pedig német és olasz művészek kiállításait fogadtuk. Résztvettünk a főváros nemzetközi kapcsolatainak alakításában, többek között a párizsi UNESCO székház Világörökség kiállítását, ennek budapesti részét készítettük el. Szakmai vendégeink voltak Grazból, Bécsből, Stuttgartból, Welsből, Kievből, Ljubljanából, Rómából, Moszkvából. Számontevő a könyvtár nemzetközi cserekapcsolata.

IGAZGATÁS, SZEMÉLYZET, GAZDASÁGI MUNKA

1992 január 1-jével – pályázati úton – új főigazgató került kinevezésre a Múzeum élére dr. Buzinkay Géza személyében. Az új főigazgató célja intézményen belül a vezetés demokratizmusának szélesítése, egyúttal az egyszemélyi felelősség megerősítése. A gazdálkodásban alapvető cél volt a fizetőképesség megtartása, az elavult szervezet korszerűsítésének megkezdése, valamint a személyi állomány felkészültségének javítása. Az intézmény nyilvántartásának és gazdálkodásának korszerűsítése során folytatódott a számítógépes nyilvántartásra való áttérés, amit kiegészítenek az intézmény egyéb gépesítési törekvései (pl. új másológépek, telefax, új telefon alközpontok, stb.).

A működőképesség javítása érdekében számos intézkedés történt: a hatásköri szabályzat újrafogalmazása és kiadása, a leltározási szabályzat megjelentetése, a házi pénztár működési rendje, egyes takarékosági, gazdaságossági intézkedések. A BTM biztonsági helyzete 1992-ben javult, pl. az aranyékszer műtárgyak a központi pánccéltérben nyertek elhelyezést.

A GAZDÁLKODÁS FŐBB MUTATÓI

Tárgyévi bevétel	245 509 eFt
Tárgyévi kiadás	241 269 eFt
önkormányzati támogatás	133 803 eFt

1993

A Budapesti Történeti Múzeum törekvései között mindinkább előtérbe kerül az a cél, hogy a főváros mintegy kétezer éves történetének méltó bemutatóhelye legyen. Ezt csak az intézmény szerkezetének, működésének modernizálásával, racionalizálásával érhetjük el. Az igen nehéz gazdasági körülmények, úgy tűnik, állandósulnak, de törekvéseink irányát ez nem változtathatja meg.

Az 1993. évi ásatások során gyűjteményeink több, mint 32 000 darabbal növekedtek. Gazdagodott az Újkori Osztály is közel 2700 darabbal. A Fővárosi Képtár vásárlásai közül kiemelkedik Jovánovics György: *Részlet a nagy Gillesből* és Fehér László: *Balkon* c. műve.

Az intézményben folyó tudományos munka jelentős rendezvénye volt *A királyi rezidenciák kutatásának új eredményei* c., több szervezettel közösen tartott hazai tanácskozás.

15 új kiállítás (ebből 1 állandó, 14 időszakos) megnyitásával, valamint 8 korábban átadott állandó kiállítással álltunk a közönség rendelkezésére. Az állandó kiállítások sorozata a *Budapest a középkorban* c. résszel folytatódott. Az időszakos kiállítások között előtérbe kerültek a Budapesthez és történetéhez kapcsolódó témák. Minden kiállításra készültek meghívók, ismertető, leporellók vagy katalógusok, és többnek a tárgyairól újfent készítettünk levelezőlapokat. Kiállításainkra 13 féle meghívó készült 11 000 példányban, 3 féle leporelló közel 10 000 példányban.

Új szint jelent az akadémiai székfoglaló kiállítások sorozatának elindítása a Vármúzeumban.

A kiállítási programokhoz jelentős támogatói kört sikerült mozgósítani: külön kiemelkedő támogatást – 8 millió Ft-ot – biztosított a Fővárosi Önkormányzat a *Budapest a középkorban* c. állandó kiállítás feltételeire. De gondot jelent a gyűjtemények gyarapításban a műtárgyak vásárlási árának állandó emelkedése és a rendelkezésre álló keret – egy-egy rendkívüli támogatást leszámítva – változatlansága.

KIÁLLÍTÁSOK

A különböző telephelyeken működő állandó kiállítások mellett az időszakos kiállítások egy részét külső szervek rendezésében és költségén sikerült bemutatni. Megszaporodtak a fővároshoz és történetéhez kapcsolódó témakörök, ilyen volt pl. a Vármúzeumban Clarissa Upchurch: *Árnypaloták* c. tárlata, pesti bérházakat ábrázoló képeiből, a *Védjük, hogy unokáink is lássák, VIII. Belváros* c. tárlat, a Kiscelli múzeumban pedig a *Schmidt bútorok a századfordulón*, és a *Pest-budai órák és órák XVIII–XIX. század* c. rendezvények.

Nagy közönséget vonzó kiállítás volt az *Emigráció a hazáért*, mint gyors reakció a rendszerváltozás adta lehetőségekre. A kiállításához kapcsolódó középiskolai pályázatra 25 városból, 45 iskolából 140 dolgozat érkezett. A középeurópai barokk év legnagyobb szabású, szakmailag jól kidolgozott hazai kiállítása volt az *Utak és találkozások*. Ám a gyenge reklámozás következtében közönségsikere nem volt ezzel arányos, négy hónap alatt mindössze 7 682 fizető vendég látta. Sikeres volt a Kiscelli Múzeumban a vakok számára készült újszerű *Tapintható tárlat*, a Fővárosi Képtár *Detente* nemzetközi képzőművészeti kiállítása, *El Kazovszkij* tárlata vagy az Amerikai Egyesült Államok után itthon is bemutatott *Magyarország akkor és most* c. áttekintő festészeti kiállítás az elmúlt négy évtized anyagából.

A kiállításokat 1993-ban 164 365 fő látogatta. Ez a szám 5 %-kal kevesebb, mint az 1992. évi volt. Emelkedett a látogatottság Aquincumban, a Kiscelli Múzeumban és a Fővárosi Képtárban. A Vármúzeumban viszont közel 40 000 fő a csökkenés, aminek oka az idegenforgalmi szezon júliusra és augusztusra szűkülése. Meg kell vizsgálni, hogyan lehet a sikeres tárlatokat időben meghosszabbítani és a publicitást javítani.

BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM – VÁRMÚZEUM

Állandó kiállítások:

- A középkori Buda királyi várpalotája.
- Gótikus szobrok a budai Királyi palotából
- Budapest a középkorban, 1993. október 1-től. Megnyitotta: Székely Gábor főpolgármester-helyettes.

Időszaki kiállítások:

- Tárgyszemle – új szerzemények a Kiscelli Múzeumban. Február 26–június 10. Megnyitotta: dr. Buzinkay Géza, főig.
- Gyerekek az épített környezet védelméért. Március 20-tól június 21-ig. Megnyitotta: dr. Gyurkó János miniszter.
- Utak és találkozások. (A nemzetközi barokk év alkalmából). Június 11-től október 10-ig. Megnyitotta: dr. Andrásfalvy Bertalan ny. miniszter.
- Kortárs képzőművészeti gyűjtemény a Kecskeméti Cifra Palotából. Június 22-től augusztus 1-ig. Megnyitotta: dr. Demszky Gábor főpolgármester.
- Veress Pál festőművész kiállítása. Július 5-től július 26-ig. Megnyitotta: Görgy Gábor író.
- Árnypaloták – Clarissa Upchurch rajzai. Július 30-tól október 18-ig. Megnyitotta: Ráday Mihály egy. képv.
- Védjük, hogy unokáink is lássák VIII. – Belváros. November 15-től 1994 március 16-ig. Megnyitotta: Mihályi Gábor polgármester, Gerő András történész.

KISCELLI MÚZEUM

Időszaki kiállítások:

- Schmidt bútorok a századfordulón. Március 26-tól július 4-ig. Megnyitotta: Cserny József tervezőművész.
- Pest-Budai órák és órák XVIII–XIX. század. Július 23-tól október 1-ig.
- Tapintható tárlatok 2. Október 8-tól december 12-ig. Megnyitotta: Juhász Judit kormánybiztos.
- Régi idők karácsonya. December 17-től 1994 január 23-ig. Megnyitotta: Sternegg Mária művészettörténész.

FŐVÁROSI KÉPTÁR

Időszaki kiállítások:

- Fehér László festőművész kiállítása. Február 18-tól április 4-ig. Megnyitotta: Néray Katalin művészettörténész.
- El Kazovszkij: Kis purgatórium. Május 7-től június 27-ig. Megnyitotta: Kolozsváry Ernő, Győr város polgármestere.
- Magyarország: Akkor és Most. November 17-től december 26-ig. Megnyitotta: Dr. Marschall Miklós főpolgármester-helyettes.

AZ 1993. ÉVI KIÁLLÍTÁSOK LÁTOGATÓINAK SZÁMA

Vármúzeum

Összes látogató	90 007
Ebből fizető	55 744
Összesenből diák	32 179

Aquincumi Múzeum

Összes látogató	40 900
Ebből fizető	31 607
Összesenből diák	28 816

Kiscelli Múzeum

Összes látogató	22 994
Ebből fizető	9735
Összesenből diák	2541

Középkori Zsidó Imaház

Összes látogató	5460
Ebből fizető	3643
Összesenből diák	1670

Gül Baba Türbe

Összes látogató	5004
-----------------	------

	Ebből fizető	5004
	Összesenből diák	2109
összesen:		164 365
	Ebből fizető	105 733
	Összesenből diák	67 315

KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS MÚZEUMPEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG

Múzeumpedagógia

– A Vármúzeumban 224 iskolai csoport 6700 fő tagja számára volt *múzeumi foglalkozás. Jelmezes történelmi játékra* hétvégeken 13 alkalommal került sor, 630 fő részvételével. A *Tarisznyás túrákon* 10 esetben 700 fő vett részt. A Vakok Általános Iskolájának tanulói 20 alkalommal vettek részt múzeumi órán, 220 fő jelenlétével. A mozgássérültek és értelmi fogyatékosok számára 35 foglalkozást tartottunk, 630 fő számára. A múzeumi gyermeknapon 250, a történelmi táborban 25 általános iskolai tanuló vett részt. Múzeumpedagógiai napjaink a magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozatával közös szervezésben zajlottak.

Közművelődési rendezvények

55 alkalommal szerveztünk különböző előadásokat és összejöveteleket, amelyeken 5 200 fő vett részt.

– Az 1987 óta működő *Múzeumbarát kör* keretében fővárosi és vidéki műemléki sétákat, kiállítás látogatásokat, kirándulásokat, előadásokat, vetélkedőket tartottunk, összesen 34 alkalommal.

– A *Régi Zene Fóruma* koncertek a királypincében folytatódtak, a *Várzene* sorozat keretében 2 hangverseny zajlott le. Ide sorolható a *Kiscelli Zenei Esték* megrendezése is.

– Megkezdjük a *Hónap műtárgya* c. előadássorozatot.

– Fogadott, vagy más szervekkel közösen rendezett események: *A barokk éve, Óbuda Fesztivál 93.*

Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola hangversenye, az Óbudai Társaskör és a Kiscelli Múzeum közös rendezvényei.

– Az Aquincumi múzeum rendezvényei: *Floralia*, és a *Flórián nap*.

A Múzeum és a közönség kapcsolata intézményünk alapproblémája, melyet folyamatosan karban kell tartani. Az elmúlt évben pl. nem volt kielégítő a palotai információs szolgálat, a Ferdinánd kapu tájékoztató tábláinak naprakész gondozása. Rontja a múzeum és a közönség kapcsolatát a megfelelő, kulturált fogadóterek hiánya.

GYARAPODÁS ÉS NYILVÁNTARTÁS

1. GYARAPODÁS

RÉGÉSZETI OSZTÁLYOK

31 helyszínen 18 fő régész közreműködésével 671 ásatási nap felhasználásával végeztek ásatást.

ŐS- ÉS NÉPVÁNDORLÁSKORI OSZTÁLY

A Gellért hegyi kelta oppidum déli oldalán folytatott ásatást 37 ásatási nap keretében. E helyről mintegy 2000 darab lelet került elő.

ÓKORTÖRTÉNETI OSZTÁLY – AQUINCUMI MÚZEUM

6 fő régész, 334 ásatási napon, 17 helyszínen dolgozott. Az ásatások az aquincumi polgárváros területén, a Canabae területén, a katonai táborok helyszínén folytak és a Limes út menti római kori településszerkezet kutatására az aquincumi légióstábornál D-re terjedt ki. Körülbelül 24000 lelettel gazdagították a gyűjteményeket.

KÖZÉPKORI OSZTÁLY – VÁRMÚZEUM

13 ásatást végzett 3000 ásatási napon. Körülbelül 6000 db. lelet került elő. Ásatások folytak a Palota Csikós udvarában, a budaszentlőrinci pálos kolostor területén, a II. kerület Lajos-Sajka u. szakaszán és a III. kerületben, 8 helyszínen.

A FŐVÁROSON KÍVÜL

Jászágón, jász település és temető feltárása, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium anyagi támogatásával. Vezető: Selmeczi László főmuzeológus.

ÚJKORI OSZTÁLY – KISCELLI MÚZEUM

Az osztály gyűjteménye összesen 2671 darabban gazdagodott. A gyarapodás: 920 db. fotó, 1123 db. térkép, kézirat és nyomtatvány, és 210 db. plakát. Kiemelkedő műtárgyak: szecessziós szőnyeg, jelzett szecessziós szekrény, Joanovich Pál hagyatéka, Lieber Ede hagyatéka és egy német forgó-zenélő karácsonyfatalp.

FŐVÁROSI KÉPTÁR

A Fővárosi Önkormányzat egyszeri 2 millió forintos támogatást adott, amiből Jovánovics György munkáját vásároltuk meg. Jelentősebb vásárlás volt még Szirtes János: 1992/93 a–b és Bukta Imre: A tusoló disznó c. műve. A XXII. kerületi Emlékparkban elhelyezett közel 50 db. műtárgy is e részlegünk felügyelete alá került.

KÖNYVTÁR

A könyvtár állománya csere, ajándék vétel és köteles példányok útján 1 107 387 Ft. értékben gyarapodott. Vásárlás útján 250 könyv és periodika került a gyűjteménybe. Jelentősen gyarapodott az állomány külföldi és hazai cserekapcsolataink révén. Ez 706 könyvet és periodikát jelent. A cserekapcsolatokból származó művek értéke 627 747 Ft.

RÉGÉSZETI ADATTÁR

Gyarapodás: dokumentációs gyűjtemény 38 tétel, a BTM történeti anyaga 42 db., az intézmény-történeti fotónegatív gyűjtemény 588 db., a plakátgyűjtemény 19 db., a sajtófigyelő 333 db. Kiemelkedő szerzemény a Wellner hagyaték.

2. NYILVÁNTARTÁS, RAKTÁROZÁS

Mintegy 11 000 db. új leltározás történt. Öröndetes a számítógépes adatfeldolgozás növekvő aránya különösen az Ókortörténeti Osztály (Aquincumi Múzeum) esetében. A nyilvántartás javításának, a belső muzeológiai munka fejlődésének állandósuló akadályá a műtárgyvédelem elemi követelményeit sem biztosító raktárak hiánya. Némi javulást jelent az Aquincumi Múzeumban az új tanulmányi kőtár kialakítása.

Az újkortörténeti osztályon a tervekkel összhangban 2270 db újleltározása, a Fővárosi Képtárban 320 db leltár elkészítése történt meg.

RÉGÉSZETI ADATTÁR

Elkészült:

- A III. kerület régészeti lelőhelyeinek pontos földrajzi meghatározása, azonosítása és polaroid fólián való ábrázolása.
- A hagyatéki gyűjteményben Wellner István hagyatékának rendezése és előkészítése a leltározáshoz.
- A teljes dokumentációs gyűjtemény – 2476 tétel – revíziója.
- Buda-Újlak ásati leletanyag rendezése és leltározása
- Különböző kályhacsempékből 50 típus meghatározása, leírása, 2 kályharekonstrukció elméleti kidolgozása.

Szakhatósági feladatok:

- 191 területfelhasználási ügyben intézkedtünk.
- Az adattár fontos régészeti lelőhelyek régészeti védelem alá helyezését készítette elő: Víziváros I. ütem, Óbuda-Újlak területére a Művelődési és Közoktatási minisztérium már kimondta a védési határozatot. A Budai Vár és környéke területére megtörtént az előterjesztés, a védettségi tárgyalások befejeződtek.
- A topográfiai rendszer számítógépes feldolgozása részeként a IV–XXII. kerület topográfiai kartonja és a védett területek listája összesen mintegy 7 500 tétel került feldolgozásra.

KÖNYVTÁR

Az olvasók száma 969 fő volt, a beiratkozott olvasók száma 197. A kölcsönzött művek száma 1328.

13 új külföldi cserekapcsolat létesült (pl. Brno Moravské Zemské Múzeum, Torinó Umberto Alemandi e. C., Bamberg Historisches Museum, Róma Magyar Akadémia).

Az állományvédelemre (restaurálás, könyvkötés) szolgáló összegeket 1993-ban sem biztosította a költségvetés. Nem oldódtak meg az évek óta húzódó átalakítási gondok sem.

MŰTÁRGYVÉDELEM, RESTAURÁLÁS

1993-ban új keretek között, önálló osztály tagjaiként végezték munkájukat a restaurátorok. Az elmúlt évben 16 fő- és 4 részmunkaidős restaurátor dolgozott. 8472 tárgy restaurálását, illetve konzerválását végezték el a nagytömegű tisztítási, cserépmosási, válogatási munkákkal együtt. Kiemelt külső restaurálás keretében elkészült 1 db. szabó céhzászló. A restaurálás mennyiségileg különösen az ős- és népvándorlaskori osztály és az ókortörténeti osztály (Aquincumi Múzeum) gyűjteményei esetében növekedett. Az az évek óta fennálló igény, hogy az új ásásokból előkerült leletanyagot lehetőleg még abban az évben állagmegóvásában részesítsük, muzeológiai feldolgozásra előkészítsük (mosás, válogatás, mechanikus tisztítás, ragasztás stb.) továbbra sem elégülhet ki.

A fotóműhelyek 7 főfoglalkozású és 1 részmunkaidős fotósa közreműködött az ásások dokumentációjának elkészítésében, a kiállítások, valamint a Corvina Kiadó gondozásában a BTM-ről megjelenő kötet képanyagának biztosításában, kiválogatásában.

RÉGÉSZET, ÁSATÁSOK

- Gellérthegy kelta oppidum déli oldala (őskor – Pető Mária).
- Aquincum Polgárvaros ÉK-i régió (római kor – Máriy Erzsébet).
- Aquincum Polgárvaros DK-i régió (római kor – Zsidi Paula).
- Aquincum Polgárvaros D-i városfal (római kor – Zsidi Paula).
- Aquincumi villaövezet, Aranypatak u. (római kor – Máriy Erzsébet).
- Meggyfa u-i villa, hitelesítő ásatás (római kor – Madarassy Orsolya).
- III. Lajos u. 122. (római kor, középkor – Madarassy Orsolya, Altmann Júlia).
- Óbuda sziget, D-i rész (római kor – Németh Margit, Kérdő Katalin).
- Árpád fejedelem útja, MOL benzinkút (római kor, középkor – Németh Margit, Altmann Júlia).
- III. Kolosy tér 6. (római kor, középkor, őskor – Máriy Erzsébet, Gyuricza Anna, Pető Mária).
- III. Csetete u. 8. (római kor, középkor, – Máriy Erzsébet, Gádor Judit).
- III. Csetete u. 10–12. Bécsi út 53–55. (római kor, középkor, – Máriy Erzsébet, Gádor Judit).
- III. Bécsi út 38–42. (római kor, középkor, – MÁRITY Erzsébet, Pölös Andrea).
- III. Bécsi út 65. (római kor, középkor, – Máriy Erzsébet, Pölös Andrea).
- III. Bécsi út 67. (római kor, középkor, – Máriy Erzsébet, Pölös Andrea).
- III. Bécsi út 81. (római kor, középkor, – Máriy Erzsébet, Gyuricza Anna).
- III. Lajos u. 46. (római kor, középkor, – Máriy Erzsébet, Gádor Judit).
- II. Bécsi út – Lajos u. – Sajka u. (római kor, középkor, – Facsády Annamária, Gádor Judit).
- I. Budavári Palota Csikós udvar (középkor – Magyar Károly).
- I. Vám u. (középkor – Végh András).
- II. Budakeszi út 91–95.

TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉG

Az intézményben folyó tudományos munkát egyrészt a gyűjteményekhez kapcsolódó kutató, feldolgozó tevékenység (Pl. 22 000 db leíró katon az Ókortörténeti osztályon, 116 tárgymeghatározás az Ős- és Népvándorlaskori Osztályon, 975 leírókaton a Középkori- és 1899 leírókaton az Újkori Osztályon készült el), másrészt az erre épülő tudományos publikációk, tanácskozásk szervezése stb. képezte.

OTKA PROGRAMOK:

- ERDEI Gyöngyi: Polgári műgyűjtés és mecenatúra a XX. sz. első évtizedeiben. Budapest a művészetben.
- SCHWARCZ Katalin: Klarissza rendtörténet, stb.

A tudományos munka szempontjából számottevő volt a Fővárosi Tudományos Alap, a Budapest Bank támogatása is.

KONFERENCIÁKON VALÓ RÉSZVÉTEL

A Budapesti Történeti Múzeum Középkori Osztályának új ásatási eredményei c. rendezvény, a BTM Középkori Osztálya és a Középkortudományi Társaság szervezésében, 1993. március 30. Előadást tartott: MAGYAR Károly: Ásatások a Budavári Palota Csikós udvarán (1992).; Előzetes kutatások a Bp. I. Fő u. 2. sz. telken (1992).; R. ZÁDOR Judit: Kutatások az Országház u. 20. alatt (1992).; VÉGH András: Újabb kutatások a Víziváros területén (Csemebendzi aga dzsámi, közép- és törökkori lakóház 1991–92).; Kutatások Budaújlak területén: GÁDOR Judit: Az újlaki kutatások kezdete, (1989–91).; NYÉKHELYI Dorottya: Ásatások a Bp. III. Bécsi u. 69–71. és a III. Bokor u. 1–5 sz. alatt (1992).; PÖLÖS Andrea: Ásatás a III. Bécsi u. 65–67. sz. alatt (1992). ALTMANN Júlia: Újabb kutatások Óbudán (1992).; FELD István: Ásatások a nyéki nyaralópalota területén (1992).; BENCZE Zoltán: Kutatások a budaszentlőrinci pálos kolostor területén (1992).

A királyi rezidenciák kutatásának új eredményei c. konferencia. A Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat, a Visegrádi Mátyás Király Múzeum és a BTM Középkori Osztálya szervezésében. Előadást tartott: FELD István: A középkori királyi központok kutatástörténetéhez.; ALTMANN Júlia: Az óbudai királynéi vár.; I. MELIS Katalin: A pesti vár.; MAGYAR Károly: A budai királyi palota fő építési periódusai és az ezekhez kapcsolódó rekonstrukciók.; VÉGH András: A budai királyi palota idomtéglá építkezései.; B. NYÉKHELYI Dorottya: A budai és visegrádi királyi palota kerámiaanyag feldolgozásának újabb eredményei.; H. GYÜRKY Katalin: A budai királyi palota üvegei

FELD István: Castles and Mansions in Hungary in the late Middle Ages (Europa Nostra – IBI, Sárospatak

HOLLÓ Szilvia: Fatelepektől a Vígsházig – Az Új-Lipótváros településszerkezetének kialakulása. X. Településtörténeti Konferencia.

BUZINKAY Géza: City, History, Museum – A View from Budapest. (Előadás a várostörténeti múzeumok „Reflecting Cities” c. nemzetközi konferenciáján), London, 1993. április 19–21.

MÓDY Péter: A budavári gótikus szobrok konzerválásának problémái. XVIII. Országos Restaurátor Konferencia, Budapest, január 28.

PUBLIKÁCIÓK

Budapest a középkorban, V–XVI. század. (Szerk.: FELD István)

BENCZE Zoltán–SZÉKÉR György: A budaszentlőrinci pálos kolostor. In: Monumenta Historica Budapestinensia 8., Szerk.: HAVASSY Péter.

– Régészeti emlékek Budapest XI. kerületében. (Szerk.: HAVASSY Péter) BTM – Etele Kör. 44.

BERTA István: Kiscelli Múzeum 1. (Tájak, Korok, Múzeumok kiskönyvtár 450.), ugyanaz angolul is.

– Pest-budai órák és órásk XVIII–XIX. sz. Bp. 1993. 1–24.

KISS Éva: Schmidt bútorok a századfordulón. Kiállítási katalógus.

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

A múzeum nemzetközi kapcsolatai a szokásos rendszerben valósultak meg: államközi, fővárosi, intézmények közötti, valamint egyes kutatók közös szakmai érdeklődésén alapuló programok keretében.

Felkereste múzeumunkat a davosi Világgazdasági Fórum elnöke, Észtország külügyminisztere, az Európa Nostra küldöttség, Szentpétervár alpolgármestere, továbbá múzeumigazgatók Zágrábból, Varsóból, valamint az Európai Demokrata Unió képviselői stb. Az elmúlt évben szakmai vendégeink voltak Rómából, Bécsből, Genfből stb.

Főigazgatónk részt vett és előadást tartott a nagyvárosi múzeumok nemzetközi szövetségének alakuló ülésén Londonban. Résztvevünk a főváros nemzetközi kapcsolatainak lebonyolításában, pl. az Európa Kulturális Fővárosa 1994. évi program előkészítésében. 1993 őszén a főigazgató amerikai tanulmányútja során 13 múzeummal vette fel a kapcsolatot, a főigazgatóhelyettes pedig a Szentpétervári Történeti Múzeummal. Látogatást tettünk a Pozsonyi Városi Múzeumban. A Varsói Történeti múzeummal fennálló több éves munkakapcsolatunk keretében előkészítettük a *Plakátok a főváros utcáin 1910–1914. c. kiállítás* 1994. évi lengyelországi bemutatóját.

IGAZGATÁS, SZEMÉLYZET, GAZDASÁGI MUNKA

A BTM-ben 1993-ban 53 főfoglalkozású és 3 részmunkaidős tudományos szakalkalmazott dolgozott. Ebből 28 régész, főfoglalkozású, 3 részmunkaidős, 8 történész, 1 néprajzos, 7 művészettörténész, 3 egyéb szakalkalmazott, 6 könyvtáros volt. A tudományos szakalkalmazottak közül 2 fő a tudományok doktora, 4 fő kandidátus, 20 fő egyetemi doktori címmel rendelkezik.

Megkezdte működését a könyvtár mellett működő bizottság és a Budapest Régiségei Szerkesztőbizottsága.

Kialakítottuk a Műszaki, Üzemeltetési és Kiállításrendezői Osztályt. Megbízást kapott az Ős- és Népvándorlászori Osztály új vezetője, megkapta kinevezését az új gazdasági igazgatóhelyettes, a művészeti vezető, a szakmai titkár és a belső ellenőr.

Alapvető célunk volt a fizetőképesség megtartása, és az 1992. év végén megindult szervezeti korszerűsítés folytatása és megszilárdítása. A Múzeum biztonsági helyzetét az elmúlt évben több alkalommal különböző szervezetek megvizsgálták, és az a problémák ellenére tapasztalhatóan javult. De nem készült el a vagyonvédelmi szabályzat, amit pótolni szükséges.

A GAZDÁLKODÁS FŐ MUTATÓI

kiadási főösszeg	248 533 eFt
bevételi főösszeg	270 872 eFt
önkormányzati támogatás	187 553 eFt

A Budapesti Történeti Múzeum 1994. évi tevékenysége az előző években megfogalmazott elveket követte: Budapest történetének méltó, a közönséget vonzó bemutatóhelye kívánt lenni, továbbá folytatni kívánja a korszerűsödés, a racionális megoldások irányába tett lépéseket. E törekvéseket nehezítette, hogy a gazdasági körülmények tovább romlottak.

Megkezdte működését a Fővárosi Önkormányzat Kulturális Bizottsága által felkért, jeles szakemberekből (történészek, régészek, művészettörténészek, stb.) álló BTM Szakmai Tanácsadó Testület, melynek tagjai:

ANDRÁSI Gábor művészettörténész

dr. BUZINKAY Géza, művelődéstörténész, főigazgató, a Szakmai Testület ügyvezetője

Prof. dr. CSÁKY Móric történész, akadémikus (Bécs)

dr. FITZ Jenő régész, ny. múzeumigazgató

Prof. dr. HANÁK Péter történész, akadémikus

HEGYI Lóránd művészetkritikus, művészettörténész, múzeumigazgató, Bécs

dr. HORVÁTH István régész, múzeumigazgató

VÁRADI László marketing szakértő, történész

dr. VÖRÖS Károly történész

Az elmúlt évben végzett munkánk legfontosabb jellemzői:

– Az Aquincumi Múzeum 1994-ben ünnepelte megalapításának 100. évfordulóját, amit az *Istenek, katonák, polgárok Aquincumban* c. osztatlan sikert aratott kiállítással tett emlékeztetéssel. A kapcsolódó nemzetközi konferencia jelentős tudományos esemény volt.

– 1 állandó és 26 időszaki kiállítást mutattunk be, az évek óta fennálló 8 állandó kiállításunk mellett. Az időszaki kiállítások közül kiemelkedett az év első felében a *Hundertwasser: Kreatív építészet – a teremtés története* c., a második félévben a *Holocaust Magyarországon* c. kiállítás. 1994-ben 207 894 látogatónk volt. A kiállítások egy része külső szervek rendezésében és költségén került bemutatásra, összesen: 3 871 722 millió Ft támogatással. A látogatók száma az 1993. évhez viszonyítva 26 %-kal növekedett.

– Ásatásaink során több mint 40 000 db–bal növekedtek gyűjteményeink. Nagyságát és jelentőségét tekintve kiemelkedett az 1053/1993./VII.8./sz. kormányhatározat alapján folytatott Szent György téri ásatás.

– 1994-ben 18 db számítógépet szereztünk be, jelenleg 44 db. van birtokunkban. A számítógépes programok felfrissítésére is sor került.

– Folytatódott 17,4 millió Ft összeggel a Kiscelli Múzeum, 7,3 millió Ft felhasználásával az Aquincumi Múzeum épületeinek korszerűsítése. A Budavári Palota „E” épületében a közönség számára új fogadótér (pénztár, információ, elárúsító) került kialakításra, ami a kiállítások rendelkezésére álló területet is növeli. A Fővárosi Önkormányzat 3,6 millió Ft. támogatással lehetővé tette energiatakarékosági programunk első lépcsőjének megvalósítását.

KIÁLLÍTÁSOK

BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM – VÁRMÚZEUM

Állandó kiállítások:

- A középkori Buda királyi várpalotája.
- Gótikus szobrok a budai Királyi palotából.
- Budapest a középkorban.

Időszaki kiállítások:

– „Égi–földi ég alatt” Péreli Zsuzsa textilművész kiállítása, március 11.–április 17. Megnyitotta: Müller Péter író. Támogatta: a Nemzeti Kulturális Alap.

– Vieira da Silva és Szenes Árpád kiállítása, március 29.–április 30. Megnyitotta: Marschall Miklós főpolgármesterhelyettes. Támogatta: a Tavaszi Fesztivál Iroda.

- Hundertwasser: Kreatív építészet, március 31.–június 21. Megnyitotta: Dornbach Alajos az Országgyűlés alelnöke.
- Gyermek az épített környezet védelméért, április 23.–október 5. Megnyitotta: Ráday Mihály országgyűlési képviselő, a Budapesti Városszépítő Egyesület Elnöke.
- Holocaust Magyarországon, július 19 –1995. január 15. Megnyitotta: Fodor Gábor művelődési és közoktatási miniszter.
- Emlékezz! Sós László és Kemény Éva plakátkiállítása, október 14.–december 4. Megnyitotta: Kovács László külügyminiszter. Támogatta: a Nemzeti Kulturális Alap.
- Árný – Fény – Kép. Peter Sellers író fotóművész kiállítása, december 8.–január 30. Megnyitotta: Kraft Péter az American Express magyarországi vezérigazgatója. Támogatta: Destination Budapest Marketing Committee (DBMC)
- Emlékezés Kossuth Lajos halálának 100. évfordulóján, április 15–május 1.

BTM KISCELLI MÚZEUM

Időszaki kiállítások:

- Turányi Gábor építész munkái, április 29–július 30. Megnyitotta: Schneller István főpolgármesterhelyettes. Támogatta: a BUVATI.
- Régi idők húsvétja, március 25 – április 17.
- Budapest régi térképeken 1686–1896. 1994. december 3–1995. február 12. Megnyitotta: Bácskai Vera történész professor. Támogatta: Bert Média Kft.
- Régi idők karácsonya. 1994. december 16–1995. január 29.

BTM FŐVÁROSI KÉPTÁR

Időszaki kiállítások:

- Kelet kezd – Nyugat befejez, Swierkiewicz Róbert kiállítása, január 14–február 28. Megnyitotta: Hajdú István művészettörténész. Támogatta: a Nemzeti Kulturális Alap.
- Kortárs latin-amerikai grafika, január 20–március 31. Megnyitotta: Sümegi György a Művelődési és Közoktatási Minisztérium főosztályvezetője. Támogatta: Művelődési és Közoktatási Minisztérium.
- Filep Sándor festő kiállítása, április 22–május 22. Megnyitotta: Melocco Miklós szobrászművész. Támogatta: a Nemzeti Kulturális Alap.
- Bak Imre: Új képek, május 27–július 3. Megnyitotta: Hegyi Lóránd művészettörténész.
- Kurt Benning és Károlyi Zsigmond kiállítása. július 13–augusztus 14. Megnyitotta: Hajdú István művészettörténész. Támogatta: a Soros Alapítvány.
- Lisztes István szobrászművész kiállítása, augusztus 19–szeptember 19. Megnyitotta: Komoróczy Géza történész.
- Kovács Attila grafikusművész kiállítása, október 28–december 11. Megnyitotta: Körner Éva művészettörténész.
- Birkás Ákos festőművész kiállítása, november 10–december 11. Megnyitotta: Nemes Csaba művészettörténész. Támogatta: a Nemzeti Kulturális Alap.
- Pas D'Accord Zeffirelli (Anasztasia Alapítvány, Bukarest, akciója), szeptember 11.–október 8. Megnyitotta: Beke László művészettörténész. Támogatta: Anasztasia Alapítvány, Bukarest.

AQUINCUMI MÚZEUM

Állandó kiállítás:

„Istenek, katonák, polgárok Aquincumban.” április 5–től. Megnyitotta: Demszky Gábor főpolgármester. Támogatta: III. ker. Önkormányzat, Fer Alarm.

Időszaki kiállítások:

- „Alberfalva 175 éve” – Római kor. Alberfalvai Helytörténeti Gyűjtemény, május 15–től.
- Képek a XI. kerület régészeti emlékeiről, Budapest, XI. Petzvál u. 42., Március 16. Megnyitotta: Buzinkay Géza, a BTM főigazgatója.

Az időszaki kiállítások között továbbra is jelen voltak a fővároshoz és történetéhez kapcsolódó témakörök. Ezek közé tartozott a Vármúzeumban a *Gyermek az épített környezet védelméért* c. kiállítás, *Árný–Fény–Kép* c. Peter Sellers író fotóművész tárlata, a Kiscelli Múzeumban pedig a *Budapest régi térképeken 1686–1896* kiállítás. Bemutatóval emlékeztünk meg Kossuth Lajos halálának 100. évfordulójáról, valamint a Múzeumi Világnapról.

A BTM Fővárosi Képtára a kortárs magyar képzőművészetet bemutató sorozatában ez évben Swierkiewicz Róbert, Bak

Imre, Károlyi Zsigmond, Birkás Ákos és Kovács Attila szerepelt. Ez a kiállítási program azonban nem vonzotta a közönséget, a Kiscelli Múzeum, ezen belül a Fővárosi Képtár látogatottsága az intézmény egészétől eltérően csökkent.

A LÁTOGATÓK LÉTSZÁMA:

Vármúzeum	
Összes látogató	133.638
Ebből fizető	118.162
Összesenből diák	52.400
Aquincumi Múzeum	
Összes látogató	46 000
Ebből fizető	44 351
Összesenből diák	25 645
Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár	
Összes látogató	18 539
Ebből fizető	9053
Összesenből diák	6017
Középkori Zsidó Imaház	
Összes látogató	5803
Ebből fizető	4752
Összesenből diák	2174
Gül Baba Türbe	
Összes látogató	3914
Ebből fizető	2788
Összesenből diák	1200
összesen	207 894
Ebből fizető	179 106
Összesenből diák	87 436

KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS MÚZEUMPEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG

Múzeumpedagógia

Az 1993-ban átalakult Közönségkapcsolati Osztályt új vezető irányítja, fő feladata az ismeretátadás azon formáinak fejlesztése, amelyek megszerettetik a lakossággal a múzeumot.

– *Múzeumpedagógia*: 222 foglalkozás zajlott le általános iskolások számára. (A Vármúzeumban 204, a Kiscelli Múzeumban 6, az Aquincumi Múzeumban 12) közel 9000 fővel. Nagy sikerrel folytatódott a *Jelmezes történelmi játékok* a Vármúzeumban. A Kiscelli Múzeum *Régi idők Húsvéti* és a *Régi idők Karácsonyai* kamarakiállításokhoz kapcsolódó manuális foglalkozásokon közel 2000 fő vett részt.

– A múzeumi gyermeknapon túl 5 diáktábort (a Vármúzeumban három, az Aquincumi Múzeumban kettőt) rendeztünk, ez utóbbiakat több mint 100 résztvevővel.

Közművelődési tevékenység

– 73 alkalommal szerveztünk különböző előadásokat és összejöveteleket, amelyeken kb. 3000 fő vett részt.

– *Múzeumbarát kör* 1987 óta működik az intézményben. A Tájak Korok Múzeumok csoporttal együtt 68 összejövetelt tartottak.

– A *Vármúzeumi sorozat* keretében, valamint különböző kórusok fellépésével 10 bemutatóra került sor. A *Kiscelli Zenei Estek* – amelyet a Budapest Bank Budapestért Alapítványa is támogatott – nagy sikert ért el. Jó kezdeményezésnek ígérkezik a *Muzsikáló ünnepek* című sorozat, amely a Samsung Elektronics támogatásával indult meg.

– *Kiscelli rendezvények*: Reneszánsz napok Kiscellben.

– *Aquincumi Múzeum*: évfordulós rendezvények, *Florália*, *Flórián nap*. Új nemzetközi rendezvény: *Dionyszia, Legionarius találkozó*.

A múzeum és a közönség kapcsolatának fejlődését szolgálták a kiállításokra készült ismertető, leporellók közel 10 000

példányban. Szeptember óta minden kiállítás mellett magyar és angol nyelvű dokumentáció jelent meg. Rendezvényeink rendszeresen szerepeltek (Holocaust, Sellers) a budapesti angol nyelvű sajtóban (Budapest Week, Budapest Sun, Where Magazine, MALÉV inflight, Wall St. Journal) valamint a Radio Bridge, Central Europe Today, BBC TV adásaiban. Bekapcsolódtunk a MEK – N60 munkacsoport és a Kulturális Örökség és Turizmus Bizottság munkájába.

Az országos jelentőségű médiumokban, így a televízióban, a rádióban és a sajtóban több jelentős ismertetést kapott az Aquincumi Múzeum alapításának 100. évfordulójához kapcsolódó rendezvénysorozat, a *Hundertwasser* és a *Holocaust Magyarországon* kiállítás. Rendkívül fontos szerepük van népszerűsítő munkánkban a Magyar Televízió egyes műsorainak (Múzsák, Hol-mi stb.) és a rendezvényeinket (pl. Jelmezes történelmi játékok) ismertető adásoknak.

A tárlatvezetések száma 475-re nőtt. Magyar nyelvű kísérőszöveg volt igénybevehető (walkman segítségével) a *Holocaust Magyarországon* c. kiállításon, és jó kezdeményezés volt ugyanitt az angol nyelvű vezetés, önkéntesek bevonásával.

GYARAPODÁS ÉS NYILVÁNTARTÁS

1. GYARAPODÁS

RÉGÉSZETI OSZTÁLYOK

Az ásatásokból több mint 40 000 darabbal növekedtek a gyűjtemények (ős- és népvándorlaskor kb. 5000, ókortörténeti osztály 29 550, középkor 6000).

ÚJKORI VÁROSTÖRTÉNETI OSZTÁLY (KISCELLI MÚZEUM)

Az osztály gyűjteménye 1004 darabbal gazdagodott. A legjelentősebb növekedés – hagyományosan a fotótáré – az elmúlt évben 845 db. 4 db bútor, 11 db textil, 139 db ipari műtárgy, 3 db oktatás, 2 db kézirat. Több kiemelkedő tárgy is került az újkori várostörténeti gyűjteménybe. Ezek közé tartozik: a Kozma által tervezett karosszék, teáscsésze + alj (a New York Kávéházból, 1910.), 2 db Fischer falitál (1885.).

FŐVÁROSI KÉPTÁR

A vásárlási keretből, valamint a Művelődési és Köznevelési Minisztérium támogatásából és ajándékozás útján a törzsanyag és a Kortárs gyűjtemény 47 db műtárggyal (15 db festmény, 16 db grafika stb.) gyarapodott. Több jelentős vásárlás történt. Ezek: Mattis Teutsch János: Szoborkompozíció 1916–1919 (500 eFt), Bak Imre: Húsvét (700 eFt), Swierkiewicz Róbert: Zen zászló (400 eFt), Nagybányai Berger cukrászda asztala 16 rajzzal (550 eFt).

RÉGÉSZETI ADATTÁR

A dokumentációs gyűjtemény 13 tétellel, a BTM történeti anyaga 43 darabbal, az intézmény-történeti fotónegatív gyűjtemény 77 darabbal, a plakátgyűjtemény 3 darabbal gazdagodott. Kiemelkedő hagyatéki gyűjteménnyel gazdagodott a Régészeti Adattár. Ezek: Zolnay László hagyatékából 2508 fotó, 17 dia, 55 rajz, 9 térképmásolat stb. és Bónis Éva ajándékaképp a Nagy Lajos hagyaték. A régészeti topográfiai adatbázist az Országos Műemlékvédelmi Hivatalban, valamint a múzeum régészeti osztályain történeti adatgyűjtés során 5400 adattal gyarapították. Az archív igazgatási iratanyag feldolgozásával (1953–1960) az intézménytörténeti anyag 900 adattal gazdagodott.

KÖNYVTÁR

A könyvtár állománya 1 085 024 Ft értékben gyarapodott, ezen belül a külföldi és hazai cserekapcsolatok révén szerzett könyvek, periodikák értéke 686 589 Ft. Vétel viszont mindössze 282 125 Ft értékben történt, ami jelentős lemaradás, a növekvő könyvárakat is tekintetbe véve. A könyvtár állománygyarapítási, leltározási (923 leltári egység), katalógusszerkesztő, (6610 cédula) és tájékoztató munkáját jó színvonalon végezte. A helyben olvasók száma 870 fő volt, a kölcsönzések száma 309, 1863 kölcsönzött kötettel, ami közel 40 %-os emelkedés, tavalyhoz képest.

1994-ben 15 új cserekapcsolat létesült, ebből 6 külföldi partnerrel. A közel 50 000 kötetes könyvtár ritkaságainak állományvédelmére, restaurálására, 1994-ben sem került sor.

2. NYILVÁNTARTÁS, RAKTÁROZÁS

Örvendetes a számítógépes adatfeldolgozás számottevő aránya mind a három régészeti osztályon. Az elvégzett munkák ellenére nem csökkent, sőt, az elmúlt évben is növekedett a nyilvánntartásban nem szereplő leletek mennyisége. A régészeti osztályok mellett az Újkori Várostörténeti Osztályon és a Fővárosi Képtárban is elkészült a műtárgyak törvényben előírt, kötelező revíziójának ütemterve. A nyilvánntartás javításának, a belső muzeológiai munka továbbfejlesztésének továbbra is akadálya a műtárgyvédelem elemi követelményeit sem biztosító raktárhelyzet. Az elmúlt évben bekövetkezett jelentős mértékű műtárgy gyarapodás az évtizedek óta megoldatlan raktározási problémát tovább növelte.

RÉGÉSZETI ADATTÁR

232 területfelhasználási ügyet intézett, ami több mint 20 %-kal nőtt 1993-hoz viszonyítva. Az ügyintézkést nehezítette a privatizáció során jelentkező igény, a földhivatalokban meglévő nyilvántartások hiányossága. A szakhatósági feladatok ellátása során – az 1993. évi szabályozás ellenére – nem mindig kielégítő a régészeti osztályok és az Adattár együttműködése. 1994-ben újabb 144 ingatlan került régészeti védelem alá. Folytatódott a már megkezdett számítógépes adatfeldolgozás. 1994-ben 10 000 karton feldolgozása történt meg.

MŰTÁRGYVÉDELEM, RESTAURÁLÁS

Az előző évben megalakult önálló Restaurátor Osztály élére pályázat útján kinevezett új vezető került. Az elmúlt évben 3022 tárgy restaurálását, 2226 tárgy konzerválását végezték el és 21 141 volt a tisztított tárgyak száma.

- elkészült az őskori állandó kiállításba tervezett kerámiák restaurálása,
- befejeződött a középkori ásatási anyagok közül a budaújlaki és a Gyorskocsi u. 26. sz. alatt feltártak restaurálása,
- az 1995. év végén történő megnyitásra tervezett újkortörténeti várostörténeti kiállításához jelentős mennyiségű tárgy készült el.

- a római kori ásatási anyagok közül elkészült a Gyorskocsi u.–Kórház u.-i leletek és az évfordulós kiállításához válogatott anyagok konzerválása és restaurálása,

- folyamatban van az óbudai, Kapisztrán tér 2–4., a Fortuna u. 18. és a Palota-Csikós udvari lelőhelyek anyagainak restaurálása,

- az Újkori Várostörténeti Osztály tervéhez kapcsolódva – a Kozma kiállításra – elkészült 10 db Kozma Lajos tervei alapján készült bútor restaurálása,

Nem sikerült megoldani a műtárgyvédelem szempontjából fontos hő- és páramérők, valamint az ioncserélt vízberendezés beszerzését.

Az intézmény tudományos osztályaihoz tartozó 6 főfoglalkozású fotós közül a régészeti osztályokhoz tartozók fotósai az ásatások dokumentációját készítették el, különösen nagy munka hárult a Középkori Osztály fotósaira a Szent György tér és környéki ásatások dokumentációjánál. A fotósok közreműködtek a kiállítások képanyagának kiválogatásában, biztosításában.

RÉGÉSZET, ÁSATÁSOK

A régészeti osztályok az alábbi 19 helyszínen 20 régész közreműködésével 1450 ásatási nap felhasználásával végeztek ásatást és leletmentést.

BTM finanszírozás:

- Budapest, II. ker., Budakeszi u. 91–95. Budaszentlőrinci pálos kolostor (középkor – Bencze Zoltán.)
- Gellérthegy, Déli oldal kutatása (őskor – Pető Mária.)

Leletmentés:

- Budapest, XI. ker., Budafoki u. 209–211. (őskor – Endrődi Anna, Virág Zsuzsa, Horváth András)

- Budapest, III. ker., Ladik u. (őskor – V– Vadász Éva)

- Budapest, II. ker., Medve u. 4–14. (római kor– középkor – Kérdő Katalin, Végh András)

- Budapest, XI. ker., Hunyadi J. u. (római kor – Szirmai Krisztina)

- Budapest, V. ker., Molnár u. 36–40 (középkori bőranyag – Melis Katalin)

Külső szerv megrendelése:

- Budapest, III. ker., Szépvölgyi u. 15. (római kor – középkor – D. Mártty Erzsébet, Kovács T., Pölös Andrea)

- Budapest, III. ker., Szentendrei u.–Ladik u. sarok (római kor – Zsidi Paula)

- Budapest, III. ker., Szentendrei u.–Ladik u. római védmű (római kor – Zsidi Paula)

- Budapest, III. ker., Szentendrei u. 133. (római kor – Zsidi Paula)

- Budapest, II. ker., Medve u. 3–13. (római kor – Kérdő Katalin)

- Budapest, XI. ker., Hunyadi J. u.–Szerémi u. (római kor – Szirmai Krisztina)

- Budapest, III. ker., Budaújlak, Bokor–Bécsi–Kecske–Seregély u. (római kor–középkor – Hable Tibor, Gádor Judit, Pölös Andrea)

- Budapest, III. ker. Dugovits t. (római kor–középkor – Facsády Annamária, Gyuricza Anna)

- Budapest, III. ker., Hévízi u.–Kunigunda u. (római kor – középkor Madarassy Orsolya, Altmann Júlia)

- Budapest, II. ker., Horváth u. (római kor – középkor – Kérdő Katalin, Végh András)
 - Budapest, III. ker., Bécsi u. 63. (középkor – Gádor Judit, Pölös Andrea)
 - Budapest, I. ker., Szent György tér és környéke (középkor – Altmann Júlia, Magyar Károly, Feld István, R. Zádor Judit)
- Az Ős- és Népvándorlaskori Osztály egy helyen végzett ásatást, két helyen leletmentést folytatott 65 ásatási nap keretében, 5 régész részvételével.
- Az Ókortörténeti Osztály (Aquincumi Múzeum) 6 régésze 657 ásatási napon 12 helyszínen dolgozott. Az ásatások javarészt az Aquincumi polgárváros, a római ipari övezet területén folytak.
- A Középkori Osztály (Vármúzeum) 12 helyen végzett ásatást 728 ásatási nap felhasználásával, 9 régész közreműködésével. Ásatások folytak a Szent György tér és környékén több helyszínen, a főváros II. és III. kerületének több területén.

TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉG

Az intézményben folyó tudományos munkát egyrészt a gyűjteményekhez kapcsolódó kutató, feldolgozó tevékenység (az Ős- és Népvándorlaskori Osztályon 500 leíró karton, az Ókortörténeti Osztályon 200 leíró karton és 830 katalógustétel, a Középkori Osztályon 15 leírókarton és 110 katalógustétel, a Fővárosi Képtárban 32 leíró karton és 32 katalógus tétel készült el), másrészt az erre épülő tudományos írások, hazai és nemzetközi tanácskozások szervezése stb. képezte.

Tudományos tevékenységünket jól szolgálta a Fővárosi Tudományos Alap támogatása, amelyből több munkatárs részesült. Hasonlóan fontos volt az OTKA és az OKTK pályázatainak elnyert támogatás is.

KONFERENCIÁKON VALÓ RÉSZVÉTEL

- BUZINKAY Géza: Művelődés a dualizmus kori Magyarországon. ELTE Új- és legújabbkori történeti muzeológia szak, III. évf., 1993/94. II. félév.
- Médiatörténet. ELTE Média szak, V. szemeszter, 1994/95. I. félév.
 - Sajtótörténet. MUOSZ Bálint György Újságíróiskola, 1994/95. I. félév.
 - Antisemitizmus a múlt században. (Előadás a *Ne menj tovább barátom...* sorozat, Százhalombatta, 1994. június 10.)
 - Der österreichischer in der ungarischen Massenkunst. (Előadás a „K.u.K. Kontakt und Konflikt. Die Sicht des Anderen in der österreichischen und ungarischen Literatur” c. konferencián. Wien, 1992. szeptember 20.)
- F. DÓZSA Katalin: Keleti elemek a magyar történelmi viseletben. 1994. április 15-én a „Kelet–Nyugat találkozása” c. konferencián, amelyet az ICOM Kosztüm Bizottság rendezett Japánban, Kyotóban, 1994. április 11–17. között.
- „Hagyományok és a modern dizájn”. ETN (European Textile Network) Nemzetközi textilkonferencia, Iparművészeti Főiskola, 1994. jun. 15.
 - A nemzettudat látványos szimbóluma – a díszmagyar. „Kelet és nyugat a magyar nemzettudatban” c. konferencián, a Néprajzi Múzeumban, 1994. november 21-én.
- V. VADÁSZ Éva: „Das Hügelgrab von Kismező bei Sághegy.” Előadás a keszthelyi nemzetközi koravaskori konferencián, Keszthely 1994. október.
- NÉMETH Margit: Roman military Camps in Aquincum. „Pannonia provincia” c. nemzetközi konferencia, Róma.
- ZSIDI Paula: Aquincum – the capital of Pannonia Inferior The topography of the Civil town. „Pannonia provincia” c. nemzetközi konferencia, Róma.
- Die römische Villa Kaszás dűlő–Csikós utca... International Tanung über die römischen Villen, Veszprém.
 - Novel Archeological Excavation at the Schola Collegii Centenariorum. „International Symposium Organ of Classical Antiquity” c. konferencia, Budapest.
 - Hogyan élünk kulturális örökségünkkel? – egy példa: Budapest római kori öröksége – Aquincum. „Kulturális örökség és a turisztika” c. nemzetközi kollokviumon.
 - 100 Jahre – Aquincum Museum. Ausgrabungen und Denkmalpflege (Carnuntum Vereins).
- TOPÁL Judit: Die römische Villa von Szentendre. „International Tagung über die römischen Villen” c. konferencia, Veszprém.
- Field Musicians in the Pannonian Army. „International Symposium Organ of Classical Antiquity” c. konferencia, Budapest.
- KURUCZ Katalin: Az Aquincumi Múzeum és a turisztika. „Kulturális örökség és a turisztika” c. kollokviumon, Bp.
- HOLLÓ Szilvia: „Mondák és hősök az utcanévadásban” A magyarok Kelet és Nyugat között 1994. november.

BERTA István: „Keleti és nyugati témák a Vasárnapi Újság 1894-es évfolyamában” A magyarok Kelet és Nyugat között 1994. november.

VÍGH Annamária: „Pest-budai céhpecsénymók köriratainak epigráfiai és heraldikai vizsgálata.” IX. Nemzetközi kézművesipartörténeti szimpózium, Veszprém, 1994. november.

– „Nemzeti jelképeink a magyar plakátokon 1990–1919.” A magyarok Kelet és Nyugat között, 1994. október.

B. PERJÉS Judit: Az aquincumi orgona restaurálásának története. XII. Fa- fém Országos Restaurátor Konferencia, Szekszárd, MNM–Wosinsky M. Megyei Múzeum, 1994. augusztus 24.

– Geschichte der Restaurierung der römischen Orgel von Aquincum. Organ of classical antiquity. Bp. szept.

– Archäologische Lederrestaurierung in Ungarn. Arbeitsgemeinschaft der Restauratoren 24. Tagung, Ulm, okt. 12.

– A restaurátor munkája a terepen. Csongrád megyei Múzeumok Igazgatósága, Móra F. Múzeum, Szeged, nov. 30.

FRITZ Péter: Textil, textil. ETN (European Textile Network) konferencia, Iparművészeti Főiskola, Zsennyei textilművészeti alkotóműhely, Zsennye.

SZABÓ Klára: Örtliche Werkstätte um römische Villen. 1994. V. 16–20., Veszprém.

PUBLIKÁCIÓ

ZSIDI Paula: 100 éves az Aquincumi Múzeum. (Leporello német és angol nyelven is.)

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

Az elmúlt évben számos külföldi vendég kereste fel intézményünket, így több nyugateurópai ország polgármestere, intézményvezetője, különböző szervezetek képviselői. Nemzetközi kapcsolataink sorából kiemelkedik a *Római város a modern városban* címmel megtartott nemzetközi tanácskozás, ahol 14 ország 109 kutatója volt jelen. Sikeres volt az 1994. január 25–március 30 között a Varsói Történeti Múzeumban rendezett *Plakaty Budapesztenskich ulic 1900–1914.* című kiállítás, ami a lengyel múzeummal több éve fennálló jó munkakapcsolatunknak köszönhető.

Megnyitottuk Einsenstadban, a *12 művész Ausztriából és Magyarországról* c. kiállítást, részt vettünk a Hungart és a Borghi cég által Milánóban és Firenzében rendezett *Műtárgyszállítás és őrzés* c. nemzetközi tanácskozáson, felvettük a kapcsolatot a Denver Art Museum-mal. A főigazgatóhelyettes tagja az ICOM Magyar Bizottsága és a Nemzetközi Kosztüm-bizottság Elnökségének, valamint a Gesellschaft für Historische Waffen- und Kostümkunde-nak. Széles körű nemzetközi kapcsolatainak köszönhetően tárgyalt Bécsben a Kunsthistorisches Museum, a Museum für Angewandte Kunst, az Österreichisches Nationalbibliothek, a Bildarchiv és Handschriftensammlung, az Österreichisches Theatermuseum, a Historisches Museum der Stadt Wien muzeológusaival, illetve felvette a kapcsolatot a Historisches Museum der Stadt Wien főigazgatójával, továbbá Párizsban a Versailles-i Múzeum, a Louvre Festmény- és Iparművészeti Osztálya, a Musée de la Mode et Costume de la ville Paris és a Musée Carnavalet munkatársaival.

A főigazgató részt vett a főváros nemzetközi kapcsolatainak ápolásában, így pl. a Lisszabonban tartott nemzetközi tanácskozáson. Több munkatársunk volt jelen külföldön tartott nemzetközi rendezvényeken, szemináriumon. Új színfoltot jelent a restaurátorok nemzetközi tanácskozásain előadás tartásával történő jelenlétünk (pl. az ulmi tanácskozáson). Fontos volt a Coronelli térképtörténeti konferencián (Prága), az ICOM 7. konferencián (Madrid), a NIOK – Civicus European Consultation c. konferencián való jelenlétünk, valamint a Rómában megrendezett *Pannonia provincia* konferencián tartott előadás.

IGAZGATÁS, SZEMÉLYZET, BIZTONSÁG, GAZDASÁGI MUNKA

1994-ben 208 főfoglalkozású és 53 rész munkaidős közalkalmazott volt intézményünk alkalmazottja. Ezek között 49 főfoglalkozású és 3 rész munkaidős tudományos szakalkalmazott dolgozott. Ebből 26 régész főfoglalkozású és 3 rész munkaidős, 8 történész, 1 néprajzos, 7 művészettörténész, 4 könyvtáros és 3 egyéb, tudományos szakalkalmazott. Munkatársaink között 2 fő a tudományok doktora, 3 fő kandidátus, 19 fő egyetemi doktori címmel rendelkezik.

Az intézmény vezetésében több jelentős személyi változás történt. Új főigazgatóhelyettes, új gazdasági igazgató, új közönségkapcsolati osztályvezető kezdte meg működését. Megváltozott a Pénzügyi és számviteli csoport összetétele, a főigazgatói titkárság, eltávozott a szakmai titkár, változott a rendész személye, és módosult a Restaurátor Osztály összetétele. Továbbra is számottevőek voltak a fegyveres őrsegen belüli személyi változások.

A MÚZEUM VEZETŐSÉGE :

dr. BUZINKAY Géza, kandidátus főigazgató
F. dr. DÓZSA Katalin, főigazgatóhelyettes
FERENCZI Gáborné, gazdasági igazgató
dr. KORMOS Sándor, kandidátus, igazgatási titkár
dr. ENDRÓDI Anna, az Ős- és Népvándorláskori Osztály mb. vezetője
dr. ZSIDI Paula, az Aquincum Múzeum igazgatója
BENCZE Zoltán, a Középkori Osztály mb. vezetője
dr. VÍGH Annamária, a Kiscelli Múzeum igazgatója
FITZ Péter, a Fővárosi Képtár igazgatója
MÓDLY Amy, a Közönségkapcsolati Osztály vezetője
dr. BAKAYNÉ PERJÉS Judit, a Restaurátor Osztály vezetője
dr. SCHWARCZ Katalin, a Könyvtár vezetője
dr. GYURICZA Anna, a Régészeti Adattár mb. vezetője
CSORBA Mihály, a Biztonsági Osztály mb. vezetője
GÁLFFYNÉ EGYED Mária, a Pénzügyi Osztály vezetője
NÁDOR Kálmán, a Műszaki-, Üzemeltetési és Kiállításrendező Osztály vezetője
NOVÁK Miklós, művészeti vezető

Az intézmény működésének tapasztalatai alapján szükségessé vált a régészeti munka irányításának korszerűsítése. A munka jobb szervezettségének érdekében megtörtént egyes munkáltatói jogok decentralizálása a főigazgatói jogkörből az osztályvezetők hatáskörébe. Megtörtént a Szent György téren és környékén folyó ásátás egyes szervezési és pénzügyi kérdéseinek szabályozása, az egységes kiállítási ügyeleti naplók bevezetése, és a műtárgyrevízió ütemtervének elkészítése.

A BTM biztonsági helyzete – jórészt anyagi okok következtében – számottevően nem változott. 1994. július 1-től egy őrző-védő Kft. alkalmazottai látják el a teremőri szolgálatot a Vármúzeumban. Ez a megoldás – egyéb előnyei mellett – megtakarítást is jelent, viszont gondos figyelmet igényel az örök kiképzése és helyismeretének biztosítása.

A BTM gazdálkodásában alapvető cél volt – a rendkívül nehéz költségvetési körülmények közepette – egyrészt a fizetőképesség megtartása, ami döntően az intézmény működési bevételének (jegybevétel, terembérleti díj) és az átvett pénzeszközöknek (ásatás) köszönhetően sikerült is.

1994-ben a Fővárosi Önkormányzat megtartotta a két évenként szokásos pénzügyi revíziót.

A GAZDÁLKODÁS FŐ MUTATÓI

kiadási főösszeg	376 053 eFt
bevételi főösszeg	401 071 eFt
önkormányzati támogatás	215 592 eFt

1995

Az elmúlt év leglátványosabb feladata a Budapest az újkorban című állandó kiállítás megnyitása volt. Emellett az ásátások és leletmentések és egyéb múzeumi feladatok elvégzése – a nehéz gazdasági környezet közepette is – megtörtént.

KIÁLLÍTÁSOK

A Múzeumunk különböző telephelyein már működő kilenc állandó kiállítás mellé csatlakozott a tizedik, „Budapest az újkorban” címen. Ezek mellett 20 időszaki kiállítás megnyitására került sor. Továbbá több külföldi és hazai kiállítás megrendezésében vállaltunk szerepet, biztosítottunk műtárgyakat.

A kiállításokat az elmúlt évben 151.859 fő látogatta. Ez 25 %-kal kevesebb, mint az 1994. évi látogatottság volt. A látogatói szám csökkenésének alapvető oka, hogy a nagy számú időszaki kiállítás között nem akadt olyan, amely nagy közönséget vonzott volna. A fizető látogatók aránya 50 %-kal csökkent, ami annak a minisztériumi rendeletnek a következménye, amely előírta, hogy a diákok és nyugdíjasok ingyen tekinthetik meg az állami múzeumok kiállításait. Diák látogatóink aránya pedig valamivel több mint 50 %.

A BTM szervezésében F. Dózsa Katalin főigazgatóhelyettes a Habsburgok asszonyai címmel rendezett kiállítást a Marchfeldi Kastélyszövetség felkérésére Ausztriában (Schlosshofban és Niederweidenben), melyet több mint 100 ezren tekintettek meg.

BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM – VÁRMÚZEUM

Állandó kiállítások:

- Régészeti leletek Budapesten
- A középkori Buda királyi várpalotája.
- Gótikus szobrok a budai Királyi palotából
- Budapest a középkorban
- Budapest az újkorban, 1995. december 15-től. Megnyitotta: Dr. Domszky Gábor főpolgármester

Időszaki kiállítások

- Az új világrend rajzokban és szobrokban, 1995. február 10–március 26. Megnyitotta: Peter Becskehazy, az Egyesült Államok budapesti Nagykövetségének kulturattaséja.
- Gyarmathy Tihamér életmű-kiállítás, 1995. március 8–július 2. Megnyitotta: Mészöly Miklós író.
- Tapintható tárlatok 3., 1995. április 7–június 5. Megnyitotta: Juhász Judit újságíró és Szepes Lászlóné művészettörténész.
- Utak Európába – Aquilea, 1995. június 21–szeptember 4. Megnyitotta: Dr. Maria Santa de Carvalho de Moraes művészettörténész.
- Mérföldkövek a cseh állam történetében, 1995. július 7–augusztus 7. Megnyitotta: Richard Prazák a Cseh Köztársaság budapesti rendkívüli és meghatalmazott nagykövete.
- Kecskés Ágnes gobelinművész kiállítása, 1995. szeptember–november 26. Megnyitotta: Karátson Gábor író.
- Takarékpénztárak régi levelezőlapokon (az OTP vendégkiállítása), 1995. november 20–1996. január 3.
- Varsó kertjei és parkjai 1596–1996, 1995. december 5. Megnyitotta: Dr. Schiffer János főpolgármester-helyettes, Dr. Maciej Kozminski a Lengyel Köztársaság budapesti rendkívüli és meghatalmazott nagykövete és Lányi András író.

KISCELLI MÚZEUM

Állandó kiállítások

- Az Arany Oroszlán Patika
- Fővárosi nyomdák a XVIII–XIX. században
- Emlékek Pest-Budáról XVIII–XIX. sz.

Időszaki kiállítások

- Életképek az Erzsébet Nőiskola Történetéből, 1995. február 17–május 14. Megnyitotta: Róna Artúrné, a Teleki Blanka Gimnázium igazgatója.
- Mértékem az égbolt, 1995. szeptember 8–november 12. Megnyitotta: Dr. Bíró Gábor egyetemi tanár
- Régi Idők Húsvétja, 1995. április 7–30.
- Babaház, gyermeknap kiállítás, 1995. május 15–június 19.

FŐVÁROSI KÉPTÁR

Állandó kiállítás

Válogatás a Fővárosi Képtár XX. századi gyűjteményéből.

Időszaki kiállítások

- Konkoly Gyula kiállítása, 1995. január 3–február 26. Megnyitotta: Kovács Péter művészettörténész.
- Lugossy Mária szobrászművész akadémiai székfoglaló kiállítása, 1995. április 4–május 14. Megnyitotta: Újfalussy József akadémikus.
- Forgács Péter Inventárium (installáció), 1995. június 1–július 2. Megnyitotta: a Vákuum TV.

- Új szerzemények a BTM Fővárosi Képtárban 1985–1995., 1995. július 13–szeptember 3. Megnyitotta: Passuth Krisztina művészettörténész.
- 12 művész Ausztriából és Magyarországról, 1995. október 26–november 26. Megnyitotta: Zwickl András művészettörténész.
- Thury Levente és Charles Ramsburg: Anyag–szellem, 1995. november 16–január 14. Megnyitotta: Henry Chalfant művészettörténész.
- Nádler István kiállítása, 1995. december 7–. Megnyitotta: Néray Katalin művészettörténész.

AQUINCUMI MÚZEUM

Állandó kiállítás

Istenek, katonák, polgárok Aquincumban

KÜLFÖLDI KIÁLLÍTÁS

„Habsburgok asszonyai”, Schlosshof, Niederweiden, 1995. április 8–november 1.

KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS MÚZEUMPEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG

Múzeumpedagógia

– 17 óvodai, 227 általános iskolai, 20 középiskolai és 18 főiskolai csoport számára tartottunk múzeumi foglalkozást. A jelmezes történelmi játékokra – amelyek egyedülállóak a múzeumi gyakorlatban – hétvégeken 16 alkalommal került sor, összesen mintegy 2500-3000 résztvevővel. Egyéb szabadidős gyermek- és ifjúsági programjaink 76 alkalommal 2500–3000 közreműködőt vonzottak.

Közművelődési tevékenység

– 52 alkalommal rendeztünk népszerű előadásokat, amelyeken közel 2000 érdeklődő jelent meg. A tárlatvezetések száma 423 volt, kb. 7000–8000 fő részvételével.

– Zenei rendezvényeink: az Egyházzenei fesztivál múzeumi hangversenye; a Musica Historica együttes fellépései; Kodály Zoltán Kórusiskola növendékhangversenye; Karl Benziger amerikai gitárművész fellépése; a Nyári Zenei Esték a Kiscelli Múzeumban; orgona koncert az Aquincumi Múzeumban; történelmi hangszerek bemutatója a Vármúzeumban. Sikeres volt a már hagyományos virágünnep, a „Floralia” és a Flórián napi megemlékezés a tűzoltók védszentje emlékére az Aquincumi Múzeumban.

– A Múzeumi Világnap alkalmából „Közönségünk, kapcsolataink” címmel az intézményben tartott rendezvények, azok látogatói stb. kerültek kiállítás keretében bemutatásra. Ez a kiállítás a múzeumpedagógiai foglalkozásokon résztvevőknek oktató anyagként szolgált.

A televízió 11, a rádió 27 alkalommal tudósított a múzeumról. A sajtó közel 200 írása foglalkozott a kiállításokkal és rendezvényeinkkel. Valamennyi kiállításához készült meghívó, a kiállítások jelentős részéhez katalógus is közreadásra került.

GYARAPODÁS ÉS NYILVÁNTARTÁS

1. GYŰJTEMÉNYFEJLESZTÉS

RÉGÉSZETI OSZTÁLYOK

A régészeti osztályok az alábbi 28 helyszínen végeztek ásatást, leletmentést. Az ásatások során gyűjteményeink mintegy 52.000 db lelettel növekedtek.

– Az Ős- és Népvándorlaskori osztály a Gellérthegy déli oldalán végzett ásatást és az M0-s autópálya északi szektor nyomvonalán a Középkori osztállyal közösen.

– Az Őkortörténeti osztály (Aquincumi Múzeum) 1995-ben 16 helyszínen végzett régészeti beavatkozást (megfigyelés, feltárás, felületi leletmentés) a főváros római kori örökségének védelmében. Az ásatások alapvetően az aquincumi katonai- és polgárváros területén folytak.

– A Középkori osztály többek között az M0-s autópályán végzett ásatást, ahol egy Árpád-kori falu több háza került elő. Továbbá a Szent György téri Sándor palotában és a királyi palota Csikós udvarában folytak munkálatok.

KISCELLI MÚZEUM – ÚJKORI VÁROSTÖRTÉNETI OSZTÁLY

A gyűjtemény vásárlás útján 28 tételszám alatt növekedett. A legnagyobb vásárlást a „Budapest az újkorban” című kiál-

lítással kapcsolatban a textilgyűjtemény bonyolította le. A bútorgyűjtemény 1 db múlt században készült ágyat, valamint egy a századelőről származó fogorvosi berendezést vásárolt. A – A Fotótár 255 db fényképpel gyarapodott, amelyek döntő hányada az 1960-as évek Budapestjéről készített dokumentum, a nyomtatványtár pedig 96 db-bal.

FŐVÁROSI KÉPTÁR

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium támogatásával Gyarmathy Tihamér 8 alkotását és Bachmann Gábor egy alkotását vásároltuk meg. Saját keretből Kovács Attila, Nádler István, Lugossy Mária egy-egy műve került a gyűjteménybe. A történeti gyűjtemény 14 db vásárlással gyarapodott, 34 műalkotást kaptunk ajándékként. Mint letét, a Grósz Győzőné-féle kollekció 39 db-ja került a Képtár anyagába.

KÖNYVTÁR

Az állomány 278 könyvvel és 282 periodikával nőtt. Ezen belül vásárlás útján 114 könyv és 69 periodika került az állományba. A cserekapcsolatok keretében kapott kiadványok értéke 983.252 Ft (külföldről), a hazai partnerek által küldött kötetek értéke 77.760 Ft.

RÉGÉSZETI ADATTÁR

A dokumentációs gyűjtemény 19 tétellel (568 oldal, 1360 fotó, 441 db rajz), a BTM történeti gyűjtemény 23 darabbal, a plakátgyűjtemény 3-mal, a sajtófigyelő több száz tétellel gazdagodott.

ÁSATÁSOK, LELETMENTÉSEK (RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGVÉDELEM)

ŐS- ÉS NÉPVÁNDORLÁSKORI OSZTÁLY

- IV. és XV. ker. M0 északi szektor, a Duna és az új 2-es út közötti szakasz, 2 db lelőhely, mintegy 9000 m²-es felületen történt kutatás, 1995. augusztus 28–november 30. Finanszírozó: Autópálya Igazgatóság (Endrődi Anna, Horváth András, Vadász Éva, Virág Zsuzsa).
- Gellérthegy déli oldal: 1995. július 5–26. Finanszírozó BTM és a Művelődési és Közoktatási Minisztérium. (Pető Mária).
- M3-as autópálya régészeti objektumainak feltárása. (Virág Zsuzsa).
- III. Bécsi út. (Vadász Éva).
- III. Kecse u. 25. és Vályog u. 7. későrómai temető feltárása. (Nagy Mária).

ÓKORTÖRTÉNETI OSZTÁLY (AQUINCUMI MÚZEUM)

- Az albertfalvai tábor és vicus körzete – XI. ker. Mezőkövesdi út-Hunyadi J. út (Szirmai Krisztina)
- A vízivárosi katonai tábor és körzete – II. Fazekas u. 22. (Kérdő Katalin)
- Az aquincumi canabae déli pereme (temetkezések). II. ker. Lajos u.–Cserfa u.–Bécsi u. (Facsády Annamária).
- Az aquincumi canabae beépítettsége a katonai amfiteátrumtól délre (Budaújlak revitalizáció) – III. Lajos u.–Nagyszombat u. (Hable Tibor), III. Bokor u. 23–25. (Hable Tibor), III. Bécsi u. 60. (Hable Tibor).
- A katonaváros északnyugati részének beépítettsége és 2–4. századi insularendszerének kutatása. III. Vályog u. 8. (Madarassy Orsolya, Topál Judit), III. Vályog u. 1. (Madarassy Orsolya), III. Vályog u. 13./I. ütem (Madarassy Orsolya), III. Zapor u. 28. (Madarassy Orsolya), III. Hunor u. 39. (Madarassy Orsolya).
- A katonaváros nyugati temetője – III. Bécsi út 100. (Topál Judit), III. Kecse u. 25. (Topál Judit).
- A katonaváros és a polgárváros közötti terület római kori településrendszerének kutatása – III. Leányfalu u. 10. (Zsidi Paula), III. Szőlőkert u. 1. (Zsidi Paula)
- A polgárvárostól északnyugatra lévő terület római kori beépítettsége (villagazdaságok övezete) – III. Zsófia u. 1. (Zsidi Paula)

KÖZÉPKORI OSZTÁLY (VÁRMÚZEUM)

- IV. és XV. ker. M0 északi szektor, a Duna és az új 2-es út közötti szakasz, 2 db lelőhely, mintegy 9000 m²-es felületen történt kutatás, 1995. augusztus 28–november 30. (Melis Katalin, Bencze Zoltán)
- I. Szent György tér, Sándor palota, ferences kolostor, 1995. április–augusztus. (Altmann Júlia)
- I. királyi palota, Csikós udvar, 1995. április–október. (Magyar Károly)
- I. Donáti u. 9–11., 1995. június második fele. (Pölös Andrea)
- II. Horváth u. 22., 1995. április–május. (Pölös Andrea)
- III. Cserfa u.–Lajos u., 1995. június közepe óta. (Pölös A.)
- III. Lajos u.–Nagyszombat u., 1995. július végétől folyamatosan. (Pölös Andrea)
- III. Bokor u. 23–25., 1995. október végétől folyamatosan. (Pölös Andrea)
- III. Bécsi út 60., 1995. novembertől. (Pölös Andrea)
- III. Kecse u. 25., 1995. május. (Pölös Andrea)
- III. Vályog u. 1., 1995. szeptember–október, (Gyuricza Anna).

- III. Vályog u. 13., 1995. szeptember–október. (Altmann Júlia)
 - XIII. Margitsziget, domonkos apácaolostor, 1995. május–június. (I. Melis Katalin)
 - I. Szalag u. 17., a Hunfalvy János Szakközépiskola tornaterem bővítésénél leletmentés. (Végh András)
 - I. Donáti u. 23. lakóház bontásánál leletmentés. (Végh András). Középkori és újkori kőfaragványok kerültek elő.
 - II. Bem tér 4., a Külügyminisztérium épületében. (Végh András)
- Néhány ásatás, leletmentés több osztály közreműködésével valósul meg, s ebből adódóan több osztálynál is szerepel.

2. NYILVÁNTARTÁS, RAKTÁROZÁS

A szakmai osztályokon közel 23 000 tétellel gyarapodott a nyilvántartás. A gyűjtemények egy részében folytatódott illetve megkezdődött a revízió.

- Az Ős- és Népvándorlaskori osztályon a Gellérthegy kelta anyagból 1222 tétel (1250 db), a Harrer Pál utcai sírleletekből 130 tétel, Rákoscaba, Péceli úti leletből 80 tétel stb. leltározása történet meg.
- Az Őkortörténeti osztályon (Aquincumi Múzeum) 1539 db kislelet, 10 db kémlék, 2467 db fotónegatív, 749 db rajz került beletárolásra. Folytatódott a Római raktár revíziója (4586 db tárgy, 895 db kartonozás), a Kötár (590 db katalógus tétel), valamint a Fotótár (2467 db) és a Rajztár (749 db) gépi nyilvántartása.
- A Középkori osztályon 1500 tétel került beletárolásra, a számítógépes nyilvántartásban 10 000 tétel került feldolgozásra.
- Az Újkori várostörténeti osztályon (Kiscelli Múzeum) elkészült az építészeti tervgyűjtemény Budai Vár tervdokumentációjának számítógépre vitele.
- A Fővárosi Képtár gyűjteményéből 1140 tétel került számítógépre, elkészült a Gráber Margit hagyatéka tárgylistája (2321 tétel). Befejeződött az arany és ezüst érmék, valamint ékszerek revíziója, a Grafikai gyűjtemény revíziója (eddig 1450 db) és a Metszettár revíziója, amely 270 db-nál tart (számítógépes nyilvántartás 210 tétel).
- A könyvtárakban megkezdődött a teljes állományrevízió, melynek keretében befejeződött a Muzeális Értékű Dokumentumok gyűjteményének revíziója (1526 leltári egység 2276 kötet).
- A régészeti adattár a hagyatéki gyűjtemény kivételével a gyarapodást teljes mértékben beletárolta. Folytatódott a régészeti topográfiai adatbázis számítógépre vitele 9000 új adattal (jelenleg 24 749 tételből áll az adatbázis). A Művelődési és Köznevelési Minisztérium anyagi támogatásával számítógépre került a teljes védettségi nyilvántartás (2463 adattal).

A nyilvántartás javításának, a belső muzeológiai munka fejlődésének a beszámolási időszakban is akadály volt a műtárgyvédelem gyakran elemi követelményeit sem biztosító raktározás (a Károlyi Palota pincéjében 871 ládában, a középkori kötár anyaga különböző raktárakban 12 helyen). Az 1995-ben végbement számottevő gyűjteménygyarapodás az évtizedek óta megoldatlan raktározási gondokat tovább növelte.

MŰTÁRGYVÉDELEM, RESTAURÁLÁS

A „Budapest az újkorban” című kiállítás műtárgyvédelmi szempontból több vonatkozásban nem megoldott, ez a jövő feladata.

Az intézményben 20 100 db régészeti, 110 db történeti, 8 db képzőművészeti 46 db iparművészeti, 18 db ipar- és technikatörténeti tárgy került tisztításra. 7401 db régészeti, 65 db történeti, 241 db numizmatikai, 3 db néprajzi, 4 db iparművészeti és 5 db ipar- és technikatörténeti tárgy konzerválására került sor. A restaurált tárgyak száma: 700 db (ebből 422 régészeti, 236 történeti, 14 db képzőművészeti, 3 néprajzi, 7 ipar-technikátörténeti). Ezek a munkálatok jelentős mértékben kapcsolódtak a kiállításokhoz, mindenekelőtt a „Budapest az újkorban” c. kiállításához.

TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉG

Az 1995-ben megjelent 71 tanulmányból 33 régészeti, 17 várostörténeti, 10 művészettörténeti stb. témát dolgoz fel. A tudományos tevékenység végzését segítette az OTKA, a Fővárosi Önkormányzat Tudományos Alapjának támogatása. Kiadványaink közül szeretnénk kiemelni: a Budapest Régiségei XXX. kötetét, a Budapesti Történeti Múzeum c. reprezentatív kiadványt, (a Corvina Kiadó gondozásában), és a Budapest az újkorban c. kiállítási vezető megjelenését. A tudományos munka folyamatosságát jelzi a 40-nél több elkészült, de meg nem jelent tanulmány.

KONFERENCIÁKON VALÓ RÉSZVÉTEL

Magyar Adatbázis-forgalmazók Kamarájának Konferenciája, Budapest, Szentirmai Katalin: Aquidata – az Aquincumi Múzeum nyilvántartási rendszere c. előadás.

IV. Internationales Kolloquium über Probleme des provinzialrömischen Kunstschaffen, 1995. május 8–12. – Celje, Szlovénia, Póczy Klára, Németh Margit, Facsády Annamária, Szirmai Krisztina, Zsidi Paula, előadások

Roman Frontier Studies, XVI. 1995. aug. 24–szept. 3., Rodluc, (Hollandia), Póczy Klára, Facsády Annamária, Kérdő Katalin, Szirmai Krisztina, Topál Judit, előadások, ill. poszter.

VI. Nemzetközi Limeskongresszus, Hollandia (Rolduc), Topál J.: Ethnic Components in the Cemeteries along the Limes of Pannonia Inferior c. előadás.

European Association of Archaeologists, First Annual Meeting in Santiago de Compostela – Spanyolország, 1995. szept. 20–24., Zsidi Paula, előadás.

Ókori műemlékek védelme és használata az Európa Tanács Régészeti Örökség Osztálya konferenciája – Olaszország, Segesta, 1995. szept., Póczy Klára előadás.

Középkori régészetünk újabb eredményei c. konferencia, 1995. április 3–6. Altmann Júlia: Újabb kutatások Óbuda területén, Bencze Zoltán: Régészeti kutatások a budaszentlőrinci pálos kolostor területén, 1984–1994, Melis Katalin: Egy XV. sz. pesti tímárműhely és a helyére épített XVI–XVII. sz. lakóházak régészeti kutatása, (Bp. V. Molnár u. 36–38.), Magyar Károly: A középkori buda királyi palota, Pölös Andrea: A budaújlaki (Szentjakabfalva) régészeti kutatások legfrissebb eredményei, Végh András: Újabb régészeti kutatások Buda Szentpétermártír külvárosában, Várak a középkor végén, 1490–1600 c. konferencia, Simontornya: Magyar Károly: A budai királyi palota erősítései a XVI. sz.-ban, Végh András: A budai vár erősítésének változásai alapításától a Tizenötéves háborúig.

Az óbudai egyetem alapításának 600 éves évfordulája c. konferencia, Altmann Júlia: Das Universitas im Altöfen c. előadás.

A Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat szeptemberi visegrádi vándorgyűlése, Pölös Andrea: A visegrádi déli palota Anjou-kori kerámiaja c. előadás.

Nemzetközi térképtörténeti konferencia, 1995. szept. 10–17., Bécs, Holló Szilvia: Budapest régi térképeken.

PUBLIKÁCIÓK

„Aquila-Aquincum”. Kiállítási katalógus, szerk. Szabó Katalin. (Pro Aquinco 118.),

„Istenek, katonák, polgárok Aquincumban”. Az aquincumi állandó kiállítás katalógusa. (Pro Aquinco 82.)

„Gods, soldiers, citizens in Aquincum”. Kiállítási vezető angol nyelven (Pro Aquinco).

A BTM Aquincumi Múzeumának ásatásai és leletmentései 1994-ben.

Budapesti Történeti Múzeum, (Corvina Kiadó), főszerk.: Buzinkay Géza, szerk.: Havassy Péter.

Budapest az újkorban, Bp. 1995. Kiállítási vezető Szerk.: Dománszky Szvoboda Gabriella.

Budapest Régiségei XXX. köt., Bp. 1995.

Új szerzemények a BTM Fővárosi Képtárában 1985–1995. Kiállítási katalógus.

HOLLÓ Szilvia: A budapesti helytörténeti gyűjtemények és kiállítóhelyek.

NEMZETKÖZI TEVÉKENYSÉG

Nemzetközi kapcsolataink döntő része az intézményközi szakmai együttműködés (pl. szakmai konferenciák, kiadványok cseréje, kiállítások rendezése, stb.) területén valósul meg.

Számos külföldi vendég kereste fel múzeumunkat: svájci szakemberek, akik az „Augusta Raurica–Aquincum” svájci-magyar kiállítást készítették elő, a londoni Városi Múzeum régészeti igazgatója, a varsói Városi Múzeum munkatársai, Norton Batkin a Bard College igazgatója, Holger Reenberg a koppenhágai Modern Múzeum vezető kurátora, Hugh Grant a denveri Museum of Art kurátora, a Vance Kirkland Foundation igazgatója és Párizs városának kulturális küldöttsége Jean Luc Soulé a magyarországi Francia Intézetének igazgatója kíséretében.

Kapcsolatot tartottunk a Fund for Arts and Culture in Central and Eastern Europe Washington D.C. Alapítvány képviselőjével Jane Saferrel.

A főigazgató részt vett a nagyvárosi múzeumok nemzetközi szövetségének ülésén Barcelonában, ahol „The Management of City Museums” címmel előadást tartott. A főigazgatóhelyettes több külföldi múzeum (Bécs, Párizs, Zágráb stb. vezetőivel) tartott szakmai kapcsolatot és az egyes szervezeti egységek is gondozták sajátos külföldi kapcsolataikat.

Közös olasz-magyar kiállítást rendeztünk „Aquila-Aquincum” címmel és lengyel-magyar kiállítást „Varsó kertjei és

parkjai 1596-1996” címmel. Bemutatásra került a “Méröldkövek a cseh állam történetében” kiállítás. Közreműködünk a “L’Europe des Celtes en temps de Bibracte” c. franciaországi kiállítás megszervezésében, műtárgyakat kölcsönöztünk a Japánban rendezett Panoráma: Építészet és iparművészet Magyarországon 1896-1196, valamint a Dijon-ban rendezett szecessziós kiállításokra.

Fejlődtek az intézmény kapcsolatai a hazánkban működő külképviseletekkel és kulturális intézetekkel (pl. olasz, francia, lengyel).

IGAZGATÁS, SZEMÉLYZET, BIZTONSÁG, GAZDASÁGI MUNKA

A budapesti helytörténeti gyűjtemények szakfelügyeletét az Újkori Várostörténeti osztály látja el, ebben a munkában szükség szerint a Restaurátor osztály, illetve a múzeum régészei nyújtanak szakmai segítséget. Az elmúlt évben pályázati támogatással megjelent a „Budapesti Helytörténeti Gyűjtemények és Kiállítótermek” című prospektus, elkészült a Kőbányai, a Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény távlati elhelyezési terve, valamint az 1996. októberében Pesterzsébeten tervezett közös kiállítás tématerve.

A Műszaki-, üzemeltetési- és kiállításrendező osztály 1995. február 15-i hatállyal megszűnt és létrejött az Üzemeltetési osztály új vezetővel, ahol a gondnok személye is megváltozott. A műszaki ügyek közvetlenül a gazdasági igazgatóhoz kerültek, a kiállítási csoport a művészeti vezetőhöz kapcsolódott.

Az intézmény gazdálkodásának korszerűsítésében fontos volt a számítógépes program folytatása, a nettó finanszírozásra való áttérésre történő felkészülés, a Közbiztonsági törvényből és egyéb új jogszabályokból adódó feladatok, valamint az 1994-ben végzett revizori vizsgálat intézkedési tervében foglaltak realizálása.

A múzeum működésének szervezettsége tétele érdekében számos intézkedés történt, pl. szabályoztuk a belépődíjak rendszerét, és a más szervek által a BTM-ben rendezett kiállítások egyes kérdései rendezésre kerültek. Az intézmény biztonsági helyzetét a fegyveres őrség 20–25 %-os állandó létszámhiánya befolyásolta.

A GAZDÁLKODÁS FŐ MUTATÓI

kiadási főösszeg	355 415 eFt
bevételi főösszeg	384 127 eFt
önkormányzati támogatás	212 081 eFt

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS VÁROSTÖRTÉNETI MONOGRÁFIÁI
SOROZAT EDDIG MEGJELENT KÖTETEI:

1. SCHOEN Arnold: A budapesti központi városháza, 1930.
2. SCHOEN Arnold: A budai Szent Anna templom, 1930.
 3. Tanulmányok Budapest múltjából, I. 1932.
 4. Tanulmányok Budapest múltjából, II. 1933.
 5. Tanulmányok Budapest múltjából, III. 1934.
6. HORVÁTH Henrik: Budai kőfaragók és kőfaragójelek, 1935.
 7. Tanulmányok Budapest múltjából, IV. 1936.
 8. Tanulmányok Budapest múltjából, V. 1936.
9. HORVÁTH Henrik: Zsigmond király és kora, 1937.
 10. Tanulmányok Budapest múltjából, VI. 1938.
 11. Tanulmányok Budapest múltjából, VII. 1939.
 12. Tanulmányok Budapest múltjából VIII. 1940.
 13. Tanulmányok Budapest múltjából, XI. 1941.
 14. Tanulmányok Budapest múltjából, X. 1943.
15. HORVÁTH Henrik: Árpádházi Dzent Margit síremléke és egyéb tanulmányok, 1944.
16. LESTYÁN Sándor: Az ismeretlen Táncsics, 1945.
17. NAGY Lajos: Az Eskü téri római erőd, Pest város őse, 1946.

BUDAPEST VÁROSTÖRTÉNETI MONOGRÁFIÁI

- XVIII. Tanulmányok Budapest múltjából, XI. 1956.
- XIX. Tanulmányok Budapest múltjából, XII. 1957.
- XX. HUSZÁR Lajos: A budai pénzverés története, Bp. 1958.
- XXI. Tanulmányok Budapest múltjából, XIII. 1959.
- XXII. Tanulmányok Budapest múltjából, XIV. 1961.
- XXIII. BÓNIS György: Buda és Pest bírósági gyakorlata a török kiűzése után, Bp. 1962.
 - XXIV. Tanulmányok Budapest múltjából, XV. 1963.
 - XXV. Tanulmányok Budapest múltjából, XVI. 1964.
 - XXVI. Tanulmányok Budapest múltjából, XVII. 1966.
 - XXVII. Tanulmányok Budapest múltjából, XVIII. 1971.
 - XXVIII. Tanulmányok Budapest múltjából, XIX. 1972.
 - XXIX. Tanulmányok Budapest múltjából, XX. 1974.
 - XXX. Tanulmányok Budapest múltjából, XXI. 1979.
 - XXXI. Tanulmányok Budapest múltjából, XXII. 1988.
 - XXXII. Tanulmányok Budapest múltjából, XXIII. 1991.
 - XXXIII. Tanulmányok Budapest múltjából, XXIV. 1991.

A TBM XXI–XXV. kötetei megrendelhetők: Budapesti Történeti Múzeum, H–1250. Budapest, Pf. 4.

Die Bände von XXI–XXV. (TBM)

sind im Historischen Museum der Stadt Budapest erhältlich. H–1250. Budapest, Pf. 4.

